

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
Τ.Ε.Ι. ΗΠΕΙΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
“ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ”**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Εθελοντισμός και νέα ερευνητικά δεδομένα

Κοντοχρήστος Ευάγγελος

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια

Μαίρη Γκούβα

Καθηγήτρια

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 2019

Ευχαριστίες

Με την περάτωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κυρία Γκούβα Μαίρη για την πολύτιμη βοήθεια και υποστήριξη που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της προσπάθειάς μου, καθώς και την οικογένειά μου που με βοήθησε να φτάσω ένα βήμα πιο κοντά στο στόχο μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	6
Εισαγωγή	8
<u>A. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ</u>	9
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο</u>	
Εθελοντισμός	
1.1. Ορισμός εθελοντισμού	9
1.2. Ιστορική αναδρομή εθελοντισμού στην Ελλάδα	13
1.3. Ιστορική αναδρομή εθελοντισμού διεθνώς	15
1.4. Σημασία εθελοντισμού	18
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο</u>	
Ανάλυση του Εθελοντισμού	
2.1. Μορφές εθελοντισμού.....	22
2.2. Χαρακτηριστικά εθελοντισμού	24
2.3. Κοινωνική και οικονομική αποτίμηση του εθελοντισμού	26
2.4. Θεωρίες για τον εθελοντισμό	27
2.5. Κατηγορίες και χαρακτηριστικά εθελοντών	29
2.6. Κίνητρα και εμπόδια εθελοντισμού	30
2.7. Οφέλη του εθελοντισμού	33
2.8. Ο ρόλος της συναισθηματικής νοημοσύνης στο εθελοντικό έργο... ..	35
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο</u>	
Τρίτος τομέας, κοινωνία των πολιτών και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	
3.1. Τρίτος τομέας	39
3.2. Κοινωνία πολιτών	39
3.3. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	43
3.3.1. Ορισμός Μ.Κ.Ο.	43
3.3.2. Αίτια ανάπτυξης των Μ.Κ.Ο.	44
ΣΚΟΠΟΣ, ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ	46
<u>B. ΝΕΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ</u>	47
<u>Γ. ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ</u>	58
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	64

Περίληψη

Εισαγωγή: Ο εθελοντισμός ήταν, είναι και θα είναι μία δραστηριότητα με πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση και λειτουργία της κοινωνίας.

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας ανασκοπικής μελέτης ήταν η διερεύνηση του εθελοντισμού και η περιγραφή και εφαρμογή στη διεθνή επιστημονική κοινότητα με στόχο την ανάδειξη του ρόλου στην κοινωνία.

Υλικό και μέθοδος: Πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων PubMed, Google Scholar, SpringerLink και στη βιβλιοθήκη της ΣΕΥΠ του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου καθώς και στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το υλικό της μελέτης αποτέλεσαν επιλεγμένα βιβλία και άρθρα δημοσιευμένα κατά κύριο λόγο την τελευταία δεκαετία και το υλικό συλλέχθηκε κατόπιν λεπτομερούς μελέτης της σχετικής βιβλιογραφίας. Η επιλογή έγινε από βιβλία, γενικά άρθρα, ανασκοπήσεις, συστηματικές μελέτες και διπλωματικές εργασίες. Τέθηκε περιορισμός όσον αφορά στη γλώσσα δημοσίευσης των βιβλίων και των άρθρων και χρησιμοποιήθηκαν μόνο αυτά που ήταν δημοσιευμένα στην ελληνική και αγγλική γλώσσα. Λέξεις που χρησιμοποιήθηκαν σε συνδυασμούς κατά την αναζήτηση ήταν «εθελοντισμός» (volunteering ή volunteerism ή voluntarism), «εθελοντής» (volunteer), «αλtruισμός» (altruism), «ναρκισσισμός» (narcissism), «κίνητρο» (motivation), «θετική κοινωνική συμπεριφορά» (prosocial behavior).

Αποτελέσματα: Η μελέτη του εθελοντισμού δείχνει ότι τα κίνητρα για τον εθελοντισμό είναι καθαρά αλtruιστικά, καθώς μεγάλο ρόλο παίζουν τα θρησκευτικά κίνητρα. Οι εθελοντές φαίνεται να εμφανίζουν υψηλή θετική κοινωνική συμπεριφορά και πολύ χαμηλά επίπεδα ναρκισσιστικής συμπεριφοράς. Οι έρευνες δείχνουν ότι τα εμπόδια, βέβαια, για να ασχοληθεί κάποιος με τον εθελοντισμό είναι η μεγάλη δέσμευση, το προσωπικό κόστος

και χρόνος, καθώς επίσης ότι οι γυναίκες ασχολούνται περισσότερο με τον εθελοντισμό από ότι οι άνδρες.

Συμπεράσματα: Είναι πλέον γνωστό πως ο εθελοντισμός είναι εκείνη η δραστηριότητα που πραγματοποιείται από ένα άτομο ή μία ομάδα με σκοπό την εξυπηρέτηση των αναγκών άλλων ανθρώπων ή ολόκληρης κοινωνικής ομάδας. Το φαινόμενο αυτό εμφανίστηκε αρκετά χρόνια πριν και μέχρι και σήμερα είναι αναπόσπαστο κομμάτι της κοινωνίας και μελλοντικά θα διαδραματίσει πολύ σπουδαίο ρόλο σε αυτή. Για αυτό κρίνεται σημαντικό να διεξαχθούν και άλλες μελέτες σχετικά με τον εθελοντισμό.

Λέξεις ευρητηρίου: Volunteering, volunteerism, voluntarism, volunteer, altruism, narcissism, motivation, prosocial behavior.

Abstract

Volunteering was, is and will be an activity with a very important role in the formation and functioning of society.

Aim: The aim was to investigate volunteering and the description and application of the international scientific community to highlight its role in society.

Materials and methods: A review conducted of Greek and international literature in electronic databases PubMed, Google Scholar, SpringerLink and in the library of the Institute SEYP Continent and in the University of Ioannina Library. The material of the study was selected books and articles published mainly in the last decade and the material was collected following a detailed study of the relevant literature. The selection was made from books, general articles, reviews, systematic studies and dissertations. Posted restriction regarding the language of publication of books and articles and only used the ones that were published in Greek and English. Words used in combinations in the search were «volunteering» or «volunteerism» or «voluntarism», «volunteer», «altruism», «narcissism», «motivation», «prosocial behavior».

Results: The study shows that motivation for volunteering is purely altruistic, as great role played by religious motives. Volunteers appear to exhibit high positive social behavior and very low narcissistic behavior. The inquiry show that the obstacles, of course, to deal with volunteering is a major commitment, personnel costs and time, and also that women are more concerned with volunteering than men.

Conclusions: It is now known that volunteering is that activity carried out by a person or a group to serve other people's needs or a whole's social group. This phenomenon occurred several years ago, and until today is an integral part of society and in the future it will play a very important role in this. For this reason, it is important to conduct other studies on volunteering.

Key words: volunteering, volunteerism, voluntarism, volunteer, altruism, narcissism, motivation, prosocial behavior.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ανθρωπιστική δράση είναι μια πολύπλοκη και δυναμική διαδικασία που περιλαμβάνει πολύπλευρες δραστηριότητες. Τέτοιες εργασίες απαιτούν μια δημοκρατική και πολυεπαγγελματική προσέγγιση χρησιμοποιώντας δεξιότητες πέραν των τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων σε τομείς εμπειρογνωμοσύνης για την επίτευξη θετικών αποτελεσμάτων. Η παροχή υγείας αποτελεί ζωτική συνιστώσα της ανθρωπιστικής εργασίας. Οι περισσότεροι επαγγελματίες υγείας υποστηρίζουν φιλοσοφίες παρόμοιες με τον όρκο του Ιπποκράτη και έχουν έτσι επαγγελματική υποχρέωση να επιλύουν ανισότητες στην υγειονομική περίθαλψη. Οι νοσηλευτές και οι επαγγελματίες υγείας είναι μεταξύ εκείνων που έχουν παγκόσμια συνειδητοποίηση των ανισοτήτων στην υγεία και ανταποκρίνονται πρόθυμα στις ανάγκες των ανθρώπων σε καταστάσεις κρίσης. Οι νοσηλευτές που ασχολούνται με την ανθρωπιστική εργασία και δη τον εθελοντισμό πιστεύουν ότι μπορούν να έχουν έναν πρακτικό αντίκτυπο και να αξιοποιήσουν πλήρως τις ικανότητές τους. Αυτό συχνά σημαίνει να συμμετέχει κανείς σε νέες καταστάσεις και σε ρόλους που μπορεί να μην έχει βιώσει πριν.

Τα κίνητρα για εθελοντική βοήθεια έχουν συζητηθεί από πολλούς συγγραφείς και ερευνητές. Οι εθελοντές είναι οι ακρογωνιαίοι λίθοι του εθελοντικού τμήματος. Οι εθελοντές συχνά ορίζονται ως τα άτομα εκείνα που εκτελούν ή προσφέρουν υπηρεσίες χωρίς δική τους αμοιβή, ανιδιοτελώς. Εν τω μεταξύ, είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο εθελοντής είναι ένα άτομο που εκτελεί ενεργά μια δουλειά ή ευθύνη από μόνο του χωρίς να χρειάζεται να του ανατεθεί, να τον διατάξει κάποιος ή να του πει να το πράξει.

Στόχος της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η ανάδειξη του ρόλου των εθελοντών στον νοσηλευτικό κλάδο. Αυτό πραγματοποιείται μέσα από μια σειρά ερευνών οι οποίες επιβεβαιώνουν η μία την άλλη και δίνουν την ευκαιρία στον αναγνώστη να αντιληφθεί το γενικότερο πλαίσιο γύρω από το ζήτημα του εθελοντισμού. Η εργασία αυτή ολοκληρώνεται με την παράθεση νέων ερευνητικών δεδομένων αλλά και με μια μελέτη περίπτωσης.

A. ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Εθελοντισμός

1.1. Ορισμός εθελοντισμού

Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί επακριβώς η έννοια του εθελοντισμού, διότι πρόκειται για ένα φαινόμενο που διαχρονικά αλλάζει διαρκώς περιεχόμενο, όψη, μεθόδους, πρωταγωνιστές και πεδία παρέμβασης, ακολουθώντας τις εξελισσόμενες ανάγκες και απαιτήσεις της κοινωνίας, στις οποίες και επιχειρεί να ανταποκριθεί (Ανθόπουλος, 2000). Ο ορισμός του εθελοντισμού διαμορφώνεται και τροποποιείται με βάση τις πολιτικές και κοινωνικές ανάγκες (Παπαστεργίου, 2014).

Ωστόσο, ο Ανθόπουλος (2000) ορίζει τον εθελοντισμό ως τη δραστηριότητα εκείνη που αναπτύσσεται κατά τρόπο αυθόρμητο, ελεύθερο, χωρίς σκοπό ατομικού κέρδους, από μεμονωμένους πολίτες ατομικά ή διά μέσου των οργανώσεων των οποίων αποτελούν μέλη, προς το συμφέρον της ομάδας στην οποία ανήκουν ή τρίτων προσώπων ή της τοπικής, κρατικής ή διεθνούς κοινότητας, αποκλειστικά για σκοπούς αλληλεγγύης (αλτρουιστικούς). Είναι μια πράξη όπου δίνεις κάτι μέσα από τα βάθη της καρδιάς σου, στον άνθρωπο της διπλανής πόρτας μέχρι και στον άνθρωπο σε μια πιο απομακρυσμένη χώρα (Χρυσочиϊδης, 2010). Σύμφωνα με τον Wilson (2000) ο εθελοντισμός είναι κάθε δραστηριότητα στην οποία δίνεται ελεύθερα ο χρόνος να επωφεληθεί ένα άλλο άτομο, μία ομάδα ή ένας σκοπός.

Η Ζαπαντιώτη (2015) παραθέτει τον λόγο του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, Ban Kimoon, που εκφώνησε το Δεκέμβριο του 2009 λέγοντας πως «ο εθελοντισμός είναι πηγή δύναμης για την κοινότητα, προσαρμοστικότητας, αλληλεγγύης και κοινωνικής συνοχής, μπορεί να

επιφέρει θετικές κοινωνικές αλλαγές με το να καλλιεργεί το σεβασμό για ποικιλία, ισότητα και συμμετοχή όλων».

Σύμφωνα με τον Kanaan (2001) εθελοντισμός είναι όλες εκείνες οι πράξεις ή ενέργειες που πραγματοποιούνται από ανεξάρτητα άτομα, ομάδες ανθρώπων ή οργανισμών, χωρίς καμία υποχρέωση από μέρους τους και των οποίων ο αντικειμενικός σκοπός είναι να εξυπηρετήσουν και να βοηθήσουν ανθρώπους, χωρίς καμία διάκριση και με σεβασμό στο χρώμα, στη φυλή, στο φύλο, στη θρησκεία και σε οποιονδήποτε άλλο παράγοντα.

Ο εθελοντισμός όταν είναι στάση ζωής, είναι το αντίδοτο στον ατομισμό, στην εσωστρέφεια και την κοινωνική υποκρισία. «Ο εθελοντής προσφέρεται οικειοθελώς» όρισε η Συμβουλευτική επιτροπή για θέματα νοσηλείας του Ερυθρού Σταυρού μισό αιώνα πριν. Ο εθελοντισμός είναι μία πολύ σύνθετη έννοια και προϋποθέτει αγάπη, ανθρωπιά, κατανόηση και ανάγκη για προσφορά ανιδιοτελούς βοήθειας στο συνάνθρωπο. Χρειάζεται όμως και συνηθιστοποίηση των προσωπικών κινήτρων και αξιών από τον καθένα που δρά εθελοντικά (Νεαρχάκος, 2012). Ο Ζάννης (2002) αναφέρει ότι ο εθελοντισμός ή εθελοντική εργασία έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο, και περιγράφει την πιο συγκροτημένη προσφορά εργασίας που παρέχεται δωρεάν προς όφελος των άλλων, με πιο εξωστρεφή χαρακτήρα και που είναι μη επιβαλλόμενη από τις ίδιες συνθήκες που αναφέρονται παραπάνω.

Η λέξη εθελοντισμός προέρχεται από την λατινική λέξη voluntas η οποία σημαίνει θέληση (Τσέλλου, 2008). Ο όρος εμφανίστηκε το 1750 και χρησιμοποιήθηκε ως έκκληση στους πολίτες για ένταξη τους στο στρατό σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης (Λυμπεροπούλου, 2014). Σύμφωνα με τον Ιωαννίδη (2002) στις περισσότερες κοινωνίες ο εθελοντισμός αποτελεί θεμέλιο της ζωής των ανθρώπων και υπάρχουν όροι στις περισσότερες γλώσσες που τον περιγράφουν. Στη Νότια Ασία «σρα-μαντάνα», στην Ανατολική Αφρική «χαράμπι», στην Λατινική Αμερική «μίνγκου» και «αλ τσαβούν βαλ ταβασούλ» σε πολλά Αραβικά κράτη.

Η προσέγγιση του φαινομένου αυτού, απαιτεί πολλαπλά επίπεδα ανάλυσης, ατομικά, διαπροσωπικά, δομικά και ευρύτερα κοινωνικά σε συνδυασμό με όλον τον κόσμο της εθελοντικής παρουσίας – προηγούμενη εμπειρία, το βίωμα στο παρόν και τα επακόλουθα αυτών. Στην σύγχρονη εποχή ο εθελοντισμός έχει αποκτήσει σημαντικό ενδιαφέρον μελέτης λόγω της εμφάνισης του νέου όρου, αυτού της «κοινωνίας των πολιτών» ή του «Τρίτου τομέα» (Λυμπεροπούλου, 2014).

Σύμφωνα με τον Ζάννη (2002) ανάλογοι είναι και οι ορισμοί των Osborne (1996), Sheard (1995), D.H. Smith (1988), Weinrich (1996), που καταλήγουν στα εξής βασικά συστατικά στοιχεία, προσδιοριστικά της έννοιας του εθελοντισμού και της εθελοντικής εργασίας και αυτά είναι: Παροχή εργασίας, Ελεύθερη επιλογή (μη εξαναγκαστική), Μη οικονομικά ανταποδοτική, Επωφελής προς τρίτους, την κοινότητα ή την κοινωνία γενικά. Σε γενικές γραμμές πάντως, και λαμβάνοντας υπόψη την μέχρι στιγμής διαθέσιμη βιβλιογραφία, καθίσταται σαφές ότι δεν είναι εύκολο να αποδοθεί ένας σταθερός ορισμός για τον εθελοντισμό ακριβώς επειδή το περιεχόμενό του κυρίως και οι όψεις του μεταβάλλονται συνεχώς στα πλαίσια της εξέλιξης. Ας σημειωθεί επίσης ότι οι απαιτήσεις της κοινωνίας ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για την αδυναμία μιας σταθερής απόδοσης του περιεχομένου του όρου. Οι μορφές του εθελοντισμού ποικίλλουν και η βαρύτητά του το ίδιο. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι παράγοντες όπως η πολιτική, η θρησκεία αλλά και η κουλτούρα της ευρύτερης κοινότητας μπορούν να επηρεάσουν τον εθελοντισμό. Συνεπώς, βάσει αυτών των παραγόντων οι στάσεις και η απόψεις των ανθρώπων απέναντι στον εθελοντισμό διαφέρουν σημαντικά. Σε μια χώρα μπορεί να αποτελεί μια έννοια που εμπεριέχει άκρως θετικά στοιχεία και συναισθήματα, ενώ σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να θεωρηθεί ένα καθεστώς δουλείας. Στο σύνολο της προσπάθειας να καθοριστεί και να οριοθετηθεί ο εθελοντισμός, η ερευνητική βιβλιογραφία πραγματοποιεί την εισαγωγή ενός καθοριστικού νέου τρόπου με στόχο την διάκριση και το «βάρος» της εθελοντικής προσφοράς με το όρο «καθαρό κόστος» (net-cost), καθώς όσο μεγαλύτερο το «κόστος» για τους συμμετέχοντες, τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα να θεωρούνται εθελοντές (Paine et al., 2007).

Επιπλέον, ανεξαρτήτως του τρόπου που υπολογίζεται ο εθελοντισμός συνιστά μια υπέρτατη προσφορά στο κοινωνικό σύνολο αλλά και δείκτη του πολιτισμού μιας κοινωνίας. Κατά συνέπεια λοιπόν, όπου και όπως κι αν εκδηλώνεται, συνιστά ένα δείγμα υψηλού επιπέδου ανθρωπιάς, κοινωνικής υπευθυνότητας και ευαισθησίας. Σίγουρα αποτελεί μια δραστηριότητα στην οποία απαραίτητη προϋπόθεση είναι η αυθόρμητη και μη αμειβόμενη διάθεση χρόνου και προσφορά εργασίας, η οποία έχει στόχο να επωφεληθεί το περιβάλλον ή κάποιες ομάδες ατόμων, είτε ακόμα και μεμονωμένα άτομα. Ο εθελοντισμός μπορεί να θεωρηθεί και στάση ζωής στην οποία ενσαρκώνονται μια σειρά ιδιαίτερων αξιών με κυρίαρχες την αλληλεγγύη, την κοινωνική δικαιοσύνη και την κοινωνική συμμετοχή. Είναι απαραίτητο να τονιστεί ότι ο/η εθελοντής είναι το άτομο αυτό το οποίο δεν επιζητά την προσωπική ωφέλεια από κάποια του δράση. Το άτομο αυτό αφιερώνει ελεύθερο χρόνο ή και γνώσεις προς όφελος των συνανθρώπων του ανιδιωτελώς. Το αξιοπρόσεκτο σε αυτή την περίπτωση, είναι το γεγονός ότι τα οφέλη από την προσφορά τα απολαμβάνουν όσοι δέχονται την προσφορά, αλλά και ο ίδιος ο εθελοντής. Οι εθελοντές με τη δράση τους προωθούν θετικές στάσεις και αντιλήψεις για τα διάφορα κοινωνικά ζητήματα. (Κουτσούκη, 2003).

Στο πλαίσιο του εθελοντισμού εντάσσονται 4 διαφορετικοί τύποι δραστηριότητας:

1. αμοιβαία βοήθεια ή αυτοβοήθεια,
2. φιλανθρωπία ή βοήθεια στους άλλους,
3. συμμετοχή ή πολιτική ενεργοποίηση (αυτο-διακυβέρνηση),
4. ακτιβισμός (εκστρατεία ή υπεράσπιση).

Οι Maranta & Sladowski (2010) αναφέρουν ότι ο εθελοντισμός είναι μια αλtruιστική δραστηριότητα που αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας των ανθρώπινων ζωών, αποτελώντας ταυτόχρονα την πρακτική ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων που συνεισφέρουν χρόνο ή δεξιότητες χωρίς την παρακίνηση οικονομικού ή υλικού κέρδους. Με βάση τη βιβλιογραφία, υπάρχουν διάφοροι τύποι εθελοντισμού. Πρόκειται για τους:

- (1) εθελοντισμό βασισμένο σε δεξιότητες,
- (2) εταιρικό εθελοντισμό,
- (3) εθελοντισμό στις αναπτυσσόμενες και τις υποανάπτυκτες χώρες,
- (4) περιβαλλοντικό εθελοντισμό,
- (5) μικρο-εθελοντισμό,
- (6) εθελοντισμό σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης,
- (7) εθελοντισμό στα σχολεία,
- (8) εθελοντισμό στην κοινότητα και
- (9) διεθνείς κατασκηνώσεις εργασίας.

1.2. Ιστορική αναδρομή εθελοντισμού στην Ελλάδα

Ο εθελοντισμός στην Ελλάδα, με την έννοια ενός κινήματος ανεξάρτητων οργανωμένων τοπικών ή εθνικών σωματείων, δεν έχει ιδιαίτερο παρελθόν. Έχει αρχίσει να δημιουργείται κάποια κίνηση στο παρόν, η οποία ίσως μας δίνει ελπίδες για το μέλλον (Χρυσοχοϊδης, 2010).

Ένα μεγάλο κομμάτι της ιστορίας τους εθελοντισμού στην Ελλάδα είναι ακόμα άγνωστο. Αρχικά, στην Αρχαία Ελλάδα η φιλανθρωπία ήταν υπό την προστασία των θεών. Κατά τα δείπνα της Εκάτης, τοποθετούνταν τρόφιμα σε διάφορα περάσματα και πηγές για τους ταξιδιώτες. Σύμφωνα με τον Ιπποκράτη, οι πολίτες προσέφεραν χρήματα και άλλα υλικά στηρίζοντας έτσι τα κρατικά νοσηλευτικά ιδρύματα (Τσέλλου, 2008). Στη Σπάρτη επί Λυκούργου (800 π.Χ.), στη Κόρινθο επί Περίανδρου (669 π.Χ.), στην Αθήνα επί Σόλωνα (630 π.Χ.) και ιδιαίτερα στην διάρκεια του χρυσού αιώνα της Αθήνας, ο θεσμός της κοινωνικής πρόνοιας συμβαδίζει με την έκφραση της κοινωνικής αλληλεγγύης και εθελοντικής προσφοράς (Ιωαννίδης, 2002).

Ο Χριστιανισμός έκανε την εμφάνιση του με έντονο κοινωνικό χαρακτήρα και οι αξίες του ασκούσαν μεγάλη επίδραση στην ανάπτυξη μορφών εθελοντισμού. Τις πρώτες μορφές εθελοντικής κάλυψης αναγκών τις συναντάμε στις πρώτες χριστιανικές κοινότητες και τη δράση των Αγίων Αποστόλων (Ιωαννίδης, 2002). Επιπλέον, ο Μέγας Βασίλειος με προσωπικά του έξοδα ίδρυσε τη βασιλειάδα, ένα κέντρο κοινωνικής προστασίας η οποία λειτουργούσε αποκλειστικά με δωρεές και εθελοντική εργασία. Αργότερα, κατά την εποχή του Βυζαντίου η κοινωνική προστασία προερχόταν από εκκλησιαστικούς φορείς, κυρίως από γυναίκες εθελόντριες (Τσέλλου, 2008). Η οργανωμένη φιλανθρωπία κατά τους Βυζαντινούς χρόνους συνιστάται στην εθελοντική προσφορά, όχι ως υποχρέωση αλλά ως αξία και τρόπο ζωής (Ιωαννίδης, 2002).

Όσον αφορά την περίοδο της τουρκοκρατίας, η εκκλησία διέθετα ένα μεγάλο μέρος των εσόδων της σε φιλανθρωπικό σκοπό. Σημαντικό ρόλο έπαιζε και η οικογένεια, αλλά και άτυπα δίκτυα κοινωνικής προστασίας. Μετά τη Επανάσταση του 1821, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού βρισκόταν σε άθλια κατάσταση και βοήθεια παρεχόταν από δωρητές, την εκκλησία και εύπορους πολίτες του εσωτερικού και του εξωτερικού. Μετά τη σταθεροποίηση του νεοελληνικού κράτους, η φιλανθρωπία εδραιώθηκε ως μία νέα μορφή κοινωνικής και ταξικής παρέμβασης. Πιο συγκεκριμένα, μετά το 1854 με την επιδημία της χολέρας ιδρύθηκαν εθελοντικοί σύλλογοι που δημιούργησαν πτωχοκομεία, ορφανοτροφεία και επαγγελματικές σχολές και η στήριξη αυτών προήλθε από δωρεές Ελλήνων του εξωτερικού (Τσέλλου, 2008). Οι βάσεις του εθελοντισμού στο ανεξάρτητο ελληνικό κράτος έρχονται στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Η εθελοντική φιλανθρωπική δραστηριότητα αναπτύχθηκε τόσο έντονα λόγω της απουσίας κοινωνικής πολιτικής, για την περίθαλψη του φτωχού πληθυσμού από το ελληνικό κράτος και της απουσίας ενός ισχυρού εργατικού κινήματος. Η φιλανθρωπία δημιουργεί ένα νέο και δυναμικό πεδίο κοινωνικής παρέμβασης και πρακτικής. Πολυάριθμοι σύλλογοι και εταιρείες φιλανθρωπίας λειτουργούν σε Αθήνα, Πειραιά, Πάτρα και Ερμούπολη ιδρύοντας ιδρύματα για φτωχό πληθυσμό και κυρίως για γυναίκες και παιδιά (Ιωαννίδης, 2002). Μετά τη Μικρασιατική καταστροφή

εμφανίζονται οργανωμένα φιλανθρωπικά σωματεία και χριστιανικές αδελφότητες. Την περίοδο της κατοχής, κατά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, περιορίστηκε ο εθελοντισμός ωστόσο αρωγός ήταν πάλι η εκκλησία (Τσέλλου, 2008).

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα νέες συνιστώσες του εθελοντικού κινήματος κάνουν την εμφάνισή τους, αποτελώντας σημαντικές μορφές εθελοντικής συμμετοχής και συλλογικής δράσης. Σε αυτές ανήκουν η εξάπλωση του φυσιολατρικού και εκδρομικού κινήματος, η καλλιέργεια του αθλητισμού και ιδιαίτερα η παρουσία των ποδοσφαιρικών ομάδων, η ραγδαία ανάπτυξη εθνικοτοπικών προσφυγικών και σωματείων αλληλεγγύης, η εμφάνιση των οργανώσεων της εργατικής τάξης και των πολιτικών οργανώσεων, η τεράστια απήχηση του Θεάτρου Σκιών σε όλες τις πόλεις και η ιδιαίτερη άνθηση του ρεμπέτικου τραγουδιού. Οι νέες αυτές λοιπόν συνιστώσες του εθελοντικού χώρου που εμφανίσθηκαν στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή των ελληνικών πόλεων εκφράζουν διάφορα κοινωνικά στρώματα: το ανώτερο, το μεσαίο, το λαϊκό, τους ανέργους και άλλες ομάδες που ζουν στο περιθώριο (Ιωαννίδης, 2002).

1.3. Ιστορική αναδρομή εθελοντισμού διεθνώς

Με τη δημιουργία των πρώτων κοινωνιών και την εμφάνιση των διαφόρων θρησκειών, εμφανίζονται και τα πρώτα δείγματα φιλανθρωπίας και εθελοντισμού. Πιο συγκεκριμένα, εμφανίζονται στην Αρχαία Αίγυπτο (2.000 π.Χ.) και στους Βαβυλώνιους (1972-1750 π.Χ). Επίσης, σύμφωνα με την Παλαιά Διαθήκη οι Ιουδαίοι προσέφεραν το ένα δέκατο των εσόδων τους για τους φτωχούς. Στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, από την άλλη, η υποστήριξη των απόρων, των πασχόντων και των ανέργων αποσκοπούσε στην αποφυγή εξεγέρσεων (Ιωαννίδης, 2002).

Κατά το Μεσαίωνα η εκκλησία παίζει πρωταρχικό ρόλο στην ελεημοσύνη των πιστών και στην υποστήριξη των απόρων, αρρώστων, ορφανών και επαιτών. Τα μοναστήρια, τόσο στη Δύση όσο και στην Ανατολή, ιδρύουν στο εσωτερικό τους ορφανοτροφεία, γηροκομεία και νοσοκομεία.

Στην εποχή της Αναγέννησης, στις χώρες τις δυτικής Ευρώπης, καλλιεργείται η έννοια του ανθρωπισμού και μετά τη Γαλλική Επανάσταση θεμελιώνεται η αρχή ότι το κράτος είναι υπεύθυνο για την παροχή φροντίδας και βοήθειας στα άτομα που τη χρειάζονται. Παράλληλα, η καθολική εκκλησία συνεχίζει τον ενδιαφέρον της προς την κοινωνική προστασία και κινητοποιεί πλουσίους να χρηματοδοτήσουν τη λειτουργία ιδρυμάτων κοινωνικής προστασίας (Ιωαννίδης, 2002).

Την περίοδο της βιομηχανικής επανάστασης στην Ευρώπη, η συσσώρευση του πλούτου και η πίεση της εργατικής τάξης οδηγεί στην δημιουργία του κοινωνικού κράτους, αλλά παράλληλα και την ανάπτυξη και διεύρυνση του εθελοντισμού. Το 19^ο αιώνα οι προτεσταντικές εκκλησίες ιδρύουν αδελφότητες με αξιόλογη δράση, ενώ στη Γερμανία η Ρωμαιοκαθολική οργάνωση Caritas δημιουργεί ένα τεράστιο δίκτυο υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας. Τη περίοδο αυτή ιδρύονται διεθνείς εθελοντικές οργανώσεις με παγκόσμια δράση. Η σημαντικότερη εθελοντική οργάνωση αυτής της εποχής είναι η «Φιλανθρωπική Εταιρεία», που ιδρύεται το 1869 στο Λονδίνο. Μία ακόμη εθελοντική οργάνωση με διεθνή δράση και προβολή είναι ο «Ερυθρός Σταυρός», που στόχος της είναι η υγειονομική περίθαλψη και προστασία θυμάτων φυσικών καταστροφών και πολέμων, αλλά και η εξυπηρέτηση απόρων με τη δημιουργία νοσηλευτικών ιδρυμάτων και σταθμών πρώτων βοηθειών (Ιωαννίδης, 2002).

Στις Η.Π.Α., ο εθελοντικός τομέας εμφανίζει τεράστια άνθηση τόσο από τις φιλανθρωπίες της υψηλής κοινωνίας, όσο και από τα κινήματα αυτοβοήθειας. Στα πανεπιστήμια ιδρύονται λέσχες κοινωνικής πρόνοιας και ψυχαγωγίας ώστε να βοηθούνται μετανάστες και οι οικογένειες τους στις δυσκολίες προσαρμογής στη νέα πατρίδα τους (Ιωαννίδης, 2002).

Το πνεύμα εθελοντισμού συνεχίστηκε στο επάγγελμα του νοσηλευτή από τη βοήθεια της Nightingale στους βρετανούς στρατιώτες κατά τη διάρκεια του πολέμου της Κριμαίας (Fee & Garofalo, 2010). Οι 38 νοσηλεύτριες-εθελόντριες που ακολούθησαν την Nightingale στο πεδίο της μάχης ξεκίνησαν μια παράδοση των νοσηλευτών που εθελοντικά προσέφεραν τις

υπηρεσίες τους σε περιόδους ανάγκης. Ο ρόλος των νοσηλευτές στην ανακούφιση από καταστροφές ειδικότερα έχει γίνει ιδιαίτερα δημοφιλής στα ΜΜΕ, καθώς οι νοσηλευτές καλούνται να προσφερθούν εθελοντικά κατά τη διάρκεια εκδηλώσεων, όπως οι τυφώνες Sandy και Joplin του 2011 (Robert Wood Johnson Foundation [RWJF], 2016).

Μετά από το σεισμό μεγέθους 7,0 ρίχτερ που χτύπησε την Αϊτή το 2010, χιλιάδες νοσηλευτές προσφέρθηκαν εθελοντικά να βοηθήσουν άτομα και κοινότητες, έτσι ώστε να ανακάμψουν από την καταστροφή (Sloand, Ho, Klimmek, Pho, & Kub, 2012). Περισσότεροι από 20.000 νοσηλευτές υπηρετούν επί του παρόντος ως εθελοντές τον Αμερικανικό Ερυθρό Σταυρό, υποστηρίζοντας τα θύματα φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών. Ωστόσο, καθώς οι νοσηλευτές κερδίζουν ολοένα και μεγαλύτερη προβολή ως εθελοντές διεθνούς βοήθειας, ελάχιστη προσοχή δίνεται στον τρόπο με τον οποίο οι νοσηλευτές προάγουν καθημερινά την κουλτούρα της υγείας στις κοινότητες τους, είτε ως εθελοντές, είτε ως αμοιβόμενοι στη δουλειά τους. Όταν τα άτομα και οι οργανισμοί αναγνωρίζουν την υγιή διαβίωση ως επιθυμητή κοινωνική αξία, ενθαρρύνουν μια κουλτούρα υγείας στην κοινότητά τους. Τα άτομα θα προσπαθήσουν να κάνουν πιο υγιείς επιλογές και να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που τελικά αποτρέπουν την αύξηση των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης, όπως η άσκηση, η διακοπή του καπνίσματος και η λήψη υγιεινών διατροφικών επιλογών. Μια κουλτούρα της υγείας σημαίνει επίσης ότι οι πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης μεμονωμένων και οργανωτικών θα βελτιώνουν συνεχώς την ισότητα και την ποιότητα της περίθαλψης, με αποτέλεσμα τη βελτίωση των αποτελεσμάτων των ασθενών και τη μείωση των ανισοτήτων στον τομέα της υγείας. Καθώς καλλιεργείται μια κουλτούρα της υγείας, οι επαγγελματίες της υγείας, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής και οι ασθενείς κατέχουν κοινή ευθύνη για την υγεία (Lavizzo-Mourey, 2014).

1.4. Σημασία εθελοντισμού

Είναι δεδομένο πως στη σημερινή καπιταλιστική, τεχνοκρατούμενη κοινωνία, με τους ξέφρενους και αγχωτικούς ρυθμούς, τον στυγνό οικονομικό συμβιβασμό και την εξασθένηση των ηθικών αξιών, η έννοια του ανθρωπισμού έχει απομακρυνθεί από την καρδιά και το νου των ανθρώπων. Ο εθελοντισμός ως μία έκφραση του ανθρωπισμού, είναι ένα μήνυμα ελπίδας για την σημερινή κοινωνία. Ο εθελοντισμός είναι κάτι παραπάνω από ένα κίνημα, ξεκινά από την καρδιά ενός ανθρώπου και ξεφεύγει από αυτή φτάνοντας στην κοινωνία και το περιβάλλον. Μέσα από τον εθελοντισμό καθρεπτίζεται η εικόνα του εαυτού μας. Η εθελοντική δράση ξεκινάει από την παροχή υπηρεσιών φροντίδας ως τις οργανωμένες δραστηριότητες για την προστασία του περιβάλλοντος, και από τη δημιουργία ομάδων για την πρόληψη ή αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών ως την παροχή εκπαίδευσης σε μειωνότητες (Χρυσοχοϊδης, 2010).

Ο εθελοντισμός αποτελεί ένα παγκόσμιο και διαχρονικό φαινόμενο, που παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, στην κατάργηση των ανισοτήτων της κοινωνίας, στην προαγωγή της κοινωνικής ενσωμάτωσης, στη βελτίωση της υγείας και στη διατήρηση και εξέλιξη του πολιτισμού για ένα καλύτερο μέλλον. Τα αντίκτυπα του εθελοντισμού είναι θετικά τόσο για το άτομο, όσο και για το σύνολο της κοινωνίας. Ικανοποιεί εσωτερικές παρορμήσεις, παρέχει κοινωνικοποίηση και δημιουργεί φιλίες, παρέχει γνώσεις και εξελίσσει τις κοινωνικοπολιτικές σχέσεις (Τσέλλου, 2008).

Ο εθελοντισμός βρίσκει λύσεις και σε άλλα καθημερινά κοινωνικά προβλήματα, όπως η διαχείριση του ελεύθερου χρόνου, η συνεργασία με άτομα τρίτης ηλικίας, η δασοπροστασία, η προστασία των ελεύθερων χωρών που έχουν απομείνει, καθώς και των ζώων που βρίσκονται προς εξαφάνιση, η υποστήριξη των παιδιών όλου του πλανήτη, καθώς επίσης και στην καταπολέμηση και στην προσπάθεια για εξάλειψη της ξενοφοβίας και του ρατσισμού (Κούλιου και συν., 2010).

Η σημασία του εθελοντισμού είναι τεράστια σε τομείς όπως η κοινωνική προστασία, η προστασία του περιβάλλοντος και η υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Ο ρόλος του εθελοντισμού είναι πολλαπλός, καθώς βοηθά στην ανάπτυξη τόσο του ατόμου όσο και της κοινωνίας. Παράλληλα, παρεμβαίνει και ενισχύει μη προνομιούχες ομάδες. Τέλος, βοηθά στην εξοικονόμηση χρημάτων για τον δημόσιο τομέα, καθώς αναπληρώνει ανειδίκευτη εργασία και επιστημονική δραστηριότητα (Τσέλλου, 2008).

Ειδικότερα, οι νοσηλευτές που εργάζονται σε τμήματα δημόσιας υγείας, σχολεία, κέντρα ημερήσιας φροντίδας ενηλίκων, υποβοηθούμενη διαβίωση, οντότητες με βάση την πίστη και άλλες ρυθμίσεις που βασίζονται στην κοινότητα έχουν την πρωταρχική ευθύνη για την προαγωγή της υγείας. Εκτός από τους επαγγελματικούς ρόλους, γνωρίζουμε ότι οι νοσηλευτές συχνά χρησιμεύουν ως πόρος ή άτυπος σύμβουλος για την οικογένεια και τους φίλους. Για παράδειγμα, μερικοί νοσηλευτές βοηθούν τους ανθρώπους να αποφασίσουν σχετικά με ζητήματα που αφορούν άμεσα την υγεία όπως είναι η άσκηση, ο θλασμός ή τα εμβόλια (McCollum et al., 2017).

Οι πολίτες συνειδητοποιούν και μπαίνουν στην λογική όλο και περισσότερο, να μη περιμένουν την πολιτική ηγεσία να βρει απάντηση και λύση σε όλα τα προβλήματα που υπάρχουν. Παράλληλα, μπορούν και οι ίδιοι να προσφέρουν έργο σε κάποιο τομέα με βάση τα ενδιαφέροντα τους. Με αυτό τον τρόπο, συμβάλλουν στην επίλυση των προβλημάτων με αποτέλεσμα να επέρχεται μεγαλύτερη κοινωνική ευημερία. Ένα μεγάλο παράδειγμα είναι οι μη – κυβερνητικές και μη – κερδοσκοπικές οργανώσεις, που δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς (Κούλιου και συν., 2010).

Οι επαγγελματίες της υγείας και οι σπουδαστές στον σχετικό κλάδο αντιλαμβάνονται την εθελοντική εμπειρία στο εξωτερικό όχι μόνο ως μια ευκαιρία για να επεκτείνουν τις επιλογές σταδιοδρομίας τους, αλλά και ως ευκαιρία για να ενεργούν ως άμεσοι παράγοντες αλλαγής στις κοινότητες του κόσμου που χρειάζονται περισσότερη βοήθεια. Χαρακτηριστικό είναι πως

υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι νοσηλευτές μπορούν να υποστηρίξουν τη διεθνή ανάπτυξη, συμμετέχοντας σε έργα που κυμαίνονται από την αντιμετώπιση ανθρωπιστικών καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, μέχρι την εργασία με προγραμματισμένα προγράμματα. Παρά τις ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης που υπάρχουν στον εθελοντισμό, υπάρχει έλλειψη πληροφόρησης. Ωστόσο, οι εκτιμήσεις από μια ποιοτική διερευνητική μελέτη, στην οποία οκτώ προπτυχιακοί φοιτητές νοσηλευτικής ανέλαβαν μια κλινική τοποθέτηση στο Σουρινά Ταϊλάνδης, υποδηλώνει ότι οι διεθνείς κλινικές τοποθετήσεις μπορεί να επηρεάσουν την προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη των συμμετεχόντων (Reid-Reid-Searl, Dwyer, Moxham, Happell & Sander, 2011).

Έχει, επίσης, προταθεί ότι οι διεθνείς τοποθετήσεις του τύπου εμπάπτισης είναι πολύτιμες για την παροχή μιας μοναδικής μαθησιακής εμπειρίας με την ενίσχυση της διαπολιτισμικής ικανότητας (Reid-Searl et al., 2011). Η πολιτισμική ικανότητα έχει οριστεί στη βιβλιογραφία ως η ικανότητα να λειτουργείς με πλήρη γνώση των πεποιθήσεων, παραδόσεων και πρακτικών ενός άλλου πολιτισμού. Η δραματική αύξηση της «παγκόσμιας μετανάστευσης» συνέβαλε στην ανάγκη για μια διεθνή διάσταση στο πρόγραμμα σπουδών των επιστημών υγείας, για να προετοιμάσει τους σπουδαστές για την παροχή κατάλληλης πολιτισμικής φροντίδας στους μετανάστες και τους πρόσφυγες (Levi, 2009). Σε πολλές περιπτώσεις, οι αρμόδιοι φορείς υποστηρίζουν ότι οι εγγεγραμμένοι νοσηλευτές θα πρέπει να εξασκούνται με τρόπο που να αναγνωρίζουν την αξιοπρέπεια, τον πολιτισμό, τις αξίες, τις πεποιθήσεις και τα δικαιώματα των ατόμων / ομάδων. Θα πρέπει επίσης, να είναι κοινωνικοί και να δείχνουν ανεκτικότητα σε άτομα και ομάδες για τους οποίους παρέχεται φροντίδα ανεξάρτητα από τη φυλή, τον πολιτισμό, τη θρησκεία, την ηλικία, το φύλο, τη σεξουαλική προτίμηση, τη σωματική ή ψυχική κατάσταση (Nursing and Midwifery Board of Australia, 2010).

Η ευκαιρία να αναπτυχθούν πολιτισμικές, πνευματικές και φυσικές νοσηλευτικές δεξιότητες σε ένα περιβάλλον τρίτου κόσμου περιγράφηκε ως έμπνευση από έναν φοιτητή νοσηλευτικής από τη Νέα Ζηλανδία, που πέρασε τον εθελοντισμό στο βορειοδυτικό τμήμα της Ταϊλάνδης. Ο φοιτητής εξήγησε ότι ο χρόνος που δαπανάται στην Ταϊλάνδη, διδάσκει πώς να προσεγγίσει δύσκολες καταστάσεις με έναν πιο δημιουργικό και ευέλικτο τρόπο και ότι η εμπειρία ενίσχυσε την εμπιστοσύνη και την ικανότητα σκέψης του σε αυτές τις συνθήκες (Blockey & Moore, 2006).

Από τη βιβλιογραφία φαίνεται ότι η εμπειρία της παροχής υγειονομικής περίθαλψης, ενώ βυθίζεται σε μια διαφορετική κουλτούρα μπορεί να προσφέρει μια ευκαιρία για ανάπτυξη των ικανοτήτων που απαιτούνται για να αλληλεπιδράσουν με πολιτιστικά διαφορετικούς πληθυσμούς. Σύμφωνα με το Αυστραλιανό Ινστιτούτο Υγείας και Πρόνοιας (AIHW, 2013), το 2011 το 27% του πληθυσμού της Αυστραλίας γεννήθηκε στο εξωτερικό. Με δεδομένες αυτές τις πληροφορίες, ο εθελοντισμός σε μια χώρα όπως το Νεπάλ, όπου δεν υπάρχουν μόνο γλωσσικές και πολιτισμικές διαφορές, αλλά και πολιτικές αναταραχές, μπορεί να έχει θετική επίδραση στη στάση απέναντι στους πρόσφυγες που μπορούν να αντιμετωπίσουν οι νοσηλευτές παράλληλα με την παροχή υγειονομικής περίθαλψης στην Αυστραλία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Ανάλυση του Εθελοντισμού

2.1. Μορφές εθελοντισμού

Σύμφωνα με τον Πολυζωΐδη (2006), οι μορφές και οι πρακτικές του εθελοντισμού ποικίλλουν. Παρακάτω αναλύονται οι μορφές αυτές:

- **Κεραυνοβόλος εθελοντισμός:**

Ο κεραυνοβόλος εθελοντισμός αναφέρεται στη συγκέντρωση πολλών εθελοντών για μια παρέμβαση ζωτικής σημασίας, π.χ. τον καθαρισμό μιας μολυσμένης παραλίας.

- **Εφήμερος εθελοντισμός:**

Ο εφήμερος εθελοντισμός αφορά το σύνολο των εθελοντών που παρέχουν τις υπηρεσίες τους για ένα χρονικό διάστημα, χωρίς αυτή η δραστηριοποίηση να έχει προγραμματιστεί, π.χ. ο καθαρισμός ενός πάρκου.

Όσον αφορά, βέβαια, τις μορφές της εθελοντικής εργασίας υπάρχουν ο οικογενειακός, ο εταιρικός και ο εθελοντισμός μέσω διαδικτύου.

- **Οικογενειακός εθελοντισμός:**

Ο οικογενειακός εθελοντισμός αναφέρεται στην παροχή υπηρεσιών από τους γονείς, τα παιδιά και γενικά τα μέλη της οικογένειας. Αυτή η μορφή εθελοντισμού συμβάλλει αρκετά στην οικογενειακή συνοχή, καθώς οι δραστηριότητες γίνονται υπό την επίβλεψη των γονιών. Επιπλέον, τα παιδιά αποκτούν θετικά πρότυπα και αξίες για τη μετέπειτα ενήλικη ζωή τους.

- **Εταιρικός εθελοντισμός:**

Ο εταιρικός εθελοντισμός αναφέρεται στην παροχή κινήτρων στους εργαζόμενους, έτσι ώστε να κινητοποιηθούν εθελοντικά. Η μορφή αυτή είναι πολύ διαδεδομένη στον Καναδά, όπου οι περισσότεροι εργαζόμενοι αναφέρουν πως είχαν μία μορφή υποστήριξης από τον εργοδότη τους. Αυτή η μορφή υποστήριξης περιελάμβανε διευκόλυνση αλλαγής ωραρίου, δυνατότητα απουσίας κλπ (Πολυζωίδης, 2006).

- **Διαδικτυακός εθελοντισμός:**

Με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, δόθηκε η δυνατότητα στους εθελοντές να δραστηριοποιούνται μέσω του διαδικτύου. Σήμερα υπάρχουν γύρω στα 50 προγράμματα που αφορούν τον εθελοντισμό στα οποία συμμετέχουν περίπου 2 εκατομμύρια χρήστες ηλεκτρονικών υπολογιστών (Τσέλλου, 2008).

- **Επίσημος και ανεπίσημος εθελοντισμός:**

Ο επίσημος εθελοντισμός αφορά την προσφορά εθελοντικής εργασίας για την εκπλήρωση ενός κοινωνικού σκοπού, ο οποίος οργανώνεται από μη κερδοσκοπικές οργανώσεις ή οργανωμένα προγράμματα. Ο ανεπίσημος εθελοντισμός από την άλλη αφορά τις εθελοντικές δραστηριότητες οι οποίες είναι προσωπικές ενέργειες ενός ατόμου να βοηθήσει ένα άλλο άτομο ή το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο (Πολυζωίδης, 2006).

- **Διεθνής εθελοντισμός:**

Ο διεθνής εθελοντισμός αφορά τη προσφορά αλληλεγγύης και βοήθειας σε πολίτες του Τρίτου κόσμου ή σε πολίτες χωρών που υπέστησαν φυσική καταστροφή ή βρίσκονται σε εμπόλεμη ή μεταπολεμική κατάσταση (Σιβένα, 2013).

- **Περιβαλλοντικός εθελοντισμός:**

Ο περιβαλλοντικός εθελοντισμός αφορά τις δράσεις για την προστασία της χλωρίδας και της πανίδας, την καθαριότητα των δασών, την προστασία από τη μόλυνση των υδάτων κλπ. (Πολυζωίδης, 2006).

- **Κοινωνικός εθελοντισμός:**

Ο κοινωνικός εθελοντισμός αφορά την παροχή υπηρεσιών σε ευπαθείς ομάδες, όπως άτομα με ειδικές ικανότητες, άτομα τρίτης ηλικίας, άτομα εξαρτημένα από τα ναρκωτικά και μετανάστες (Hustinx & Lammertyn, 2004).

- **Πολιτιστικός εθελοντισμός:**

Ο πολιτιστικός εθελοντισμός αφορά δραστηριότητες πολιτιστικού χαρακτήρα, όπως την οργάνωση παραστάσεων και συναυλιών (Hustinx & Lammertyn, 2004).

2.2. Χαρακτηριστικά εθελοντισμού

Τα χαρακτηριστικά του εθελοντισμού είναι τα εξής:

1. Σύμφωνα με τη Σιβένα (2013) προσφέρεται από επιλογή, δηλαδή η ελευθερία της επιλογής του ατόμου για εθελοντισμό αποτελεί ίσως τη βάση της έννοιας του εθελοντισμού. Το βασικό κινητρό του ατόμου να προσφέρει εθελοντικά εργασία είναι η ίδια η ελευθερία βούλησης. Βεβαίως, οι Ζουμπρής και συνεργάτες (2015) αναφέρουν πως υπάρχουν άτομα που δε δρουν εθελοντικά με δική τους ελεύθερη βούληση. Μπορεί να δέχονται πιέσεις από άτομα του κοινωνικού τους περίγυρο ή να νιώθουν οι ίδιοι υποχρεωμένοι να προσφέρουν κάτι στο κοινωνικό σύνολο. Αυτό διακρίνει και τον εκούσιο από τον ακούσιο εθελοντισμό που οφείλεται σε εξωτερικές πιέσεις.
2. Δε βασίζεται στην απόκτηση χρηματικής αμοιβής, καθώς βασική αρχή του εθελοντισμού είναι ότι ο εθελοντής δε λαμβάνει αμοιβή για την παροχή της

εργασίας του. Αυτό συνεπάγεται ότι ο καθένας μπορεί να λειτουργήσει εθελοντικά στον προσωπικό του ελεύθερο χρόνο (Σιβένα, 2013). Στον εθελοντισμό τα έσοδα κάποιου δεν είναι ίσα ή περισσότερα από αυτά που θα έπαιρνε για την ίδια εργασία σαν επαγγελματίας. Ωστόσο, δε σημαίνει πως οι εθελοντές δε μπορούν να αμείβονται για τις υπηρεσίες τους, καθώς υπάρχουν και κάποια άτομα που διαθέτουν ελάχιστους οικονομικούς πόρους αλλά θελούν να προσφέρουν (Ζουμπρής και συν., 2015). Σύμφωνα με τους Cnaan και Amroffell (1994), οι κατηγορίες των ανταμοιβών που θεωρούνται ότι δεν έρχονται σε αντίθεση με την «ηθική διάσταση» της εθελοντικής εργασίας, είναι οι έμμεσες ανταμοιβές, από την κοινωνική αναγνώριση μέχρι την ανταμοιβή με κάποια δώρα (χωρίς όμως υψηλή χρηματική αξία), όπως επίσης η ικανοποίηση από την παροχή της εργασίας τους. Ακόμη, η αμοιβή που ένα άτομο εισπράττει μέσω κοινωνικών συναναστροφών, καθώς και η αποφυγή δυσάρεστων ενασχολήσεων.

3. Επίσης, λαμβάνει χώρα σε οργανωμένα πλαίσια, δηλαδή θα πρέπει να υπάρχει μια οργανωμένη και συντονισμένη ενέργεια προς την επίτευξη κάποιου κοινωνικού ,συνήθως, σκοπού, ώστε το άτομο να προσφέρει εθελοντική εργασία (Σιβένα, 2013).
4. Ο εθελοντισμός επιφέρει οφέλη σε όλους, αυτό τον διακρίνει και από τις καθαρά ψυχαγωγικές δραστηριότητες. Θα πρέπει, δηλαδή να οφελείται ένα τεράστιο πλήθος ατόμων, από τον εθελοντή μέχρι όλο το κοινωνικό σύνολο (Ζουμπρής και συν., 2015).
5. Η Σιβένα (2013) αναφέρει πως ο εθελοντισμός δε κάνει διακρίσεις, δηλαδή εθελοντής μπορεί να γίνει ο κάθε πολίτης, ανεξαρτήτως ηλικίας, οικογενειακής κατάστασης, εισοδήματος, επαγγέλματος, φύλου και εθνικότητας.

2.3. Κοινωνική και οικονομική αποτίμηση του εθελοντισμού.

Η εθελοντική εργασία προάγει, κατά κάποιο τρόπο, την «κοινωνική αξία» για την κοινότητα, για τον οργανισμό, αλλά και για τους ίδιους τους εθελοντές. Πιο συγκεκριμένα, για την κοινότητα ο εθελοντισμός συνιστά την καρδιά του κοινωνικού οικοδομήματος, καθώς προτρέπει τους πολίτες, οι οποίοι είναι πάνω απ' όλα άνθρωποι, να καλλιεργούν το αίσθημα της υπευθυνότητας. Ταυτόχρονα, τους δίνει την ευκαιρία να έχουν το κατάλληλο εκείνο περιβάλλον, το οποίο θα δεσμεύσει τους εθελοντές και θα τους βοηθήσει να κάνουν σημαντικά πράγματα. Κάνοντας λόγο για την κοινωνική και οικονομική αποτίμηση του εθελοντισμού, δεν γίνεται να ξεχάσουμε το γεγονός ότι ενσωματώνει τις έννοιες της κοινωνικής αλληλεγγύης, του κοινωνικού κεφαλαίου, και της ποιότητας ζωής στην κοινωνία, ενώ μπορεί επίσης να βοηθήσει σαν μέσο περιορισμού του κοινωνικού αποκλεισμού και αναβάθμισης της κοινωνίας. Αναφορικά με τον οργανισμό, οι εθελοντικές οργανώσεις δεν θα μπορούσαν να επιβιώσουν και να επιτελέσουν το έργο τους χωρίς τη συμβολή εθελοντών. Χαρακτηριστικό είναι λοιπόν πως οι εθελοντές επεκτείνουν το ανθρώπινο δυναμικό, σε αναλογία 20 εθελοντές για κάθε στέλεχος-εργαζόμενο (επί πληρωμή) της οργάνωσης.

Για τους εθελοντές τώρα, η πράξη τους αυτή αρχικά τους βοηθά να επιβεβαιώσουν την ικανοποίησή τους από τη δυνατότητα που τους προσφέρεται να βοηθήσουν και είναι περήφανοι που μπορούν να προσφέρουν στην κοινωνία. Επίσης, η αναγνώριση που παίρνουν από τους ανθρώπους καθώς και οι νέες δεξιότητες που αποκτούν τους βοηθούν να βελτιωθούν σημαντικά σαν οντότητες. Η έννοια της ενότητας καθώς και η ισχυρή αίσθηση του «ανήκειν» σε έναν οργανισμό που νοιάζεται για τους ανθρώπους του, δίνουν στον εθελοντή την δυνατότητα και το κίνητρο να μη σταματά.

Σύμφωνα με τον Ζάννη (2004), ο εθελοντισμός δεν αποτελεί μονάχα ένα συναίσθημα αλληλεγγύης. Πρόκειται για μια διαδικασία, η οποία χαρακτηρίζεται ως λογική και παρέχει κάποιου είδους ανταποδοτικότητα στα πλαίσια πάντα της κοινωνικής οικονομίας. Συνεπώς, ο μη κερδοσκοπικός

χαρακτήρας του εθελοντισμού δεν συνεπάγεται τον μη οικονομικό χαρακτήρα της δράσης του εθελοντισμού. Πιο συγκεκριμένα, οι ανθρώπινοι πόροι οι οποίοι προκύπτουν μέσα από τον εθελοντισμό και αποτελούν το γνωστό κοινωνικό κεφάλαιο, ενισχύουν σημαντικά το ζήτημα της κοινωνικής οικονομίας, ενώ αποτελούν έναν τρόπο για να δημιουργηθούν νέα εισοδήματα, αλλά και νέα πεδία επιχειρηματικότητας. Τα πιο γνωστά είναι η πολιτιστική και η πράσινη επιχειρηματικότητα, μέσα από τις οποίες προκύπτει και η απασχόληση (Τακτικός, 2007).

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερες κυβερνήσεις ενδιαφέρονται να αξιοποιήσουν το εθελοντικό δυναμικό, καθώς είναι χαρακτηριστικό πως πραγματοποιούνται φιλότιμες προσπάθειες να αποτιμηθεί η προσφερόμενη εθελοντική εργασία προκειμένου να αναδειχθεί η σημασία τους μέσω των οικονομικών δεικτών και φυσικά της εξοικονόμησης χρημάτων. Σημαντικό λοιπόν και για τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις είναι να προσελκύσουν, να αξιοποιήσουν και κυρίως να κρατήσουν την εθελοντική τους δύναμη: 61,7 εκατομμύρια άνθρωποι πρόσφεραν 1,9 εκατ. ώρες εθελοντικής εργασίας το 2006, αλλά περισσότεροι από το 1/3 (21,7 εκατ.) δεν προσέφεραν καθόλου την επόμενη χρονιά, γεγονός που αντιστοιχεί σε χαμένο χρόνο αξίας 38 εκατ. δολλαρίων σε ετήσια βάση (Eisner et al, 2009).

Επιπλέον, σύμφωνα με στοιχεία του IFRC για το 2009, η συνεισφορά των εθελοντών του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου, υπολογίζεται σε έξι δισεκατομμύρια δολάρια σε εθελοντικές υπηρεσίες, ποσό που αντιστοιχεί κατά μέσο όρο σε 90 δολ. για έκαστο κάτοικο της γης (IFRC, 2011).

2.4. Θεωρίες για τον εθελοντισμό

Σε πρώτο επίπεδο, αξιόλογη είναι η αναφορά στις ψυχολογικές θεωρίες του εθελοντισμού. Οι ψυχολογικές θεωρίες του εθελοντισμού τείνουν να επικεντρώνονται στα ενδοψυχικά φαινόμενα του ατόμου που προσδιορίζουν συγκεκριμένα προσωπικά χαρακτηριστικά και χαρακτηριστικά που διακρίνουν

τους εθελοντές από τους μη εθελοντές (Hustinx, Cnaan, & Handy, 2010). Ένα μεγάλο μέρος των δημοσιευμένων μελετών για τον εθελοντισμό χρησιμοποίησε ένα θεωρητικό πλαίσιο που συνδέεται με υποκειμενικές διατάξεις. Οι υποκειμενικές διατάξεις περιλαμβάνουν τα κίνητρα των ατόμων, τις συμπεριφορές, τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, τους κανόνες και τις αξίες. Οι υποκειμενικές διατάξεις υποδεικνύουν ότι ένα άτομο θα ενεργήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο ως απόκριση σε συγκεκριμένα ερεθίσματα (Wilson 2012).

Με τη σειρά τους οι κοινωνιολογικές θεωρίες για τον εθελοντισμό περιλαμβάνουν κοινωνικοδημογραφικά χαρακτηριστικά που περιλαμβάνουν τη φυλή, το φύλο, την κοινωνική τάξη, αλλά και οικολογικές μεταβλητές όπως οι κοινότητες, τα κοινωνικά δίκτυα, η αλληλεγγύη και η δημοκρατία. Από κοινωνιολογική άποψη, η εθελοντική εργασία είναι μια μορφή κοινωνικής ενσωμάτωσης, ομαδικής ταυτότητας και αίσθησης του ανήκειν που συνδέει τους ανθρώπους μεταξύ τους (Tang, Carr Copeland, & Wexler, 2012).

Σημαντική είναι και η αναφορά στις οικονομικές θεωρίες για τον εθελοντισμό. Έχει υποστηριχθεί ότι οι ερευνητές συχνά αποτυγχάνουν να εκτιμήσουν την αξία της οικονομικής θεωρίας στην κατανόηση της εθελοντικής συμπεριφοράς (Govekar & Govekar, 2002). Οι οικονομικές θεωρίες για τον εθελοντισμό βασίζονται σε μια ορθολογική οικονομική άποψη του εθελοντισμού, που εξηγεί την εθελοντική υπηρεσία ως πηγή απλήρωτης εργασίας. Σε μια οικονομική κινητήρια προοπτική στον εθελοντισμό, το άτομο έχει την πεποίθηση ότι θα λάβει κάποια ανταμοιβή για την απλήρωτη εργασία του (Wilson, 2012). Δύο μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν για να εξηγήσουν το φαινομενικά παράλογο εννοιολογικό οικονομικό παράδοξο του εθελοντισμού, είναι το πρότυπο ιδιωτικών ωφελημάτων που υποθέτει ότι τα άτομα λαμβάνουν ιδιωτικά οφέλη από τον εθελοντισμό, και το μοντέλο δημόσιων αγαθών που λαμβάνει τον εθελοντισμό είναι ένα μέσο για την αύξηση του επιπέδου των δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών (Hustinx et al., 2010). Οι ερευνητές έχουν προτείνει ότι κατά τη διάρκεια της οικονομικής ανάκαμψης, οι εκστρατείες μάρκετινγκ μη κερδοσκοπικών οργανισμών θα πρέπει να δώσουν έμφαση στις ιστορίες επιτυχίας των οργανώσεων και των παραληπτών τους (δημόσιο όφελος) για

να προσελκύσουν τις αλτρουιστικές αξίες των εθελοντών. Σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που προσφέρουν οποιαδήποτε μορφή δημιουργίας δεξιοτήτων, όπως το Habitat for Humanity, θα πρέπει να εμπορευτούν τα οφέλη του εθελοντισμού ως ευκαιρία για το άτομο (ιδιωτικό όφελος) να αποκτήσει εξειδικευμένη κατάρτιση και ανάπτυξη δεξιοτήτων. Δύο στρατηγικές που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της οικονομικής αξίας του εθελοντισμού είναι, αρχικά η στρατηγική αντικατάστασης κόστους, που βασίζεται στην αξία του έργου που εκτελεί το άτομο και η στρατηγική κόστους ευκαιρίας που βασίζεται στη νομισματική αξία του εθελοντισμού στον εθελοντή · (Salamon et al., 2011).

2.5. Κατηγορίες και χαρακτηριστικά εθελοντών

Οι εθελοντές μπορούν να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες. Αρχικά, σε αυτούς που προσφέρουν την εργασία τους άτυπα και ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες ανάγκες, δεύτερον σε αυτούς που προσφέρουν την εργασία του μέσα από συγκεκριμένες επίσημες διαδικασίες και οργανισμούς και είναι προσωπικά στενά συνδεδεμένοι με τον εθελοντισμό και τρίτον σε αυτούς που προσφέρουν την εργασία τους ύστερα από πίεση, είτε λόγω της επιχείρησης στην οποία εργάζονται, είτε από άλλους οργανισμούς (Χρυσοχοϊδης, 2010).

Για να γίνει κάποιος εθελοντής πρέπει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Ευελιξία, πρέπει δηλαδή το άτομο να κατανοεί ότι συμμετέχει σε μία ενέργεια, που για την επίτευξη της ,ενδεχομένως, να αλλάξουν τα πλάνα ή και να τερματιστούν. Ο εθελοντής πρέπει να είναι πρόθυμος και ευέλικτος στην οποιαδήποτε αλλαγή της κατάστασης.
2. Υπομονή, καθώς τα αποτελέσματα της προσφοράς εθελοντικής εργασίας και η επίτευξη των στόχων μίας ενέργειας μπορεί να αργήσουν ή και να μην επέλθουν ποτέ.
3. Επιστοσύνη, καθώς οι εθελοντές δηλώνουν ότι θέλουν να συμμετέχουν στην επίτευξη ενός στόχου δίχως αντάλλαγμα, επομένως δεν υπάρχει

κάποιο συμβόλαιο ή σύμβαση με τους υπεύθυνους της δραστηριότητας. Οι υπεύθυνοι, όμως, τον εμπιστεύονται ότι θα είναι εκεί τις απαραίτητες μέρες και ώρες για την εκτέλεση των καθηκόντων που ανέλαβε.

4. Αυτοθυσία, καθώς ο εθελοντής καλείται να ξεπεράσει το εγώ του και να παρέχει τις υπηρεσίες του για την επίτευξη των στόχων.
5. Ενέργεια, καθώς ο εθελοντισμός συνήθως απαιτεί πολλές ώρες εθελοντικής εργασίας, παροχή προσωπικού ελεύθερου χρόνου και ενέργειας για την επίτευξη των στόχων (Σιβένα, 2013).
6. Αλtruισμός, ο Ζάννης (2002) υποστηρίζει ότι ένας εθελοντής πρέπει να διακατέχεται από υψηλά επίπεδα αλtruισμού, χωρίς να αναζητά οποιαδήποτε μορφή ανταμοιβής εκτός της ψυχικής και συναιθηματικής πλήρωσης.

2.6. Κίνητρα και εμπόδια εθελοντισμού

Σύμφωνα με τους Licciardello, Di Marco & Mauceri (2013) το τί πραγματικά παρακινεί κάποιον να ασχοληθεί με τον εθελοντισμό είναι ένα σύνθετο ερώτημα.

Ο εθελοντισμός υποκινείται από κίνητρα αλtruισμού, αλλά και από κίνητρα προσωπικού συμφέροντος. Το προσωπικό συμφέρον διαβαθμίζεται διαφόρως, ο εγωισμός – εγωκεντρισμός αποτελεί μία ακραία μορφή προσωπικού συμφέροντος και εμφανίζεται όταν κίνητρο της δραστηριότητας, είναι η προσωπική προβολή και η ανάγκη για να ανέβει η εικόνα του εαυτού. Το αμοιβαίο κέρδος εμφανίζεται όταν το άτομο βοηθάει κάποιο άλλο περιμένοντας σε αντάλλαγμα κάτι πίσω. Είναι, βεβαίως, αποδεδειγμένο ότι και οι άνθρωποι που λειτουργούν με κίνητρο τον αλtruισμό, κάποια στιγμή θα εισπράξουν κάποιο προσωπικό όφελος, ακόμη και αν αυτό είναι προσωπική αξία, αναγνώριση και ανύψωση της αυτοεκτίμησής τους. Αυτό που κατά βάση υποκινεί τον εθελοντισμό είναι ένας συνδυασμός των παραπάνω παραγόντων. Ένας παράγοντας να γίνει κάποιος εθελοντής είναι η επιθυμία να είναι κάποιος αλtruιστής, ενώ οι υπόλοιποι παράγοντες

εξυπηρετούν το ίδιο το άτομο. Οι εθελοντές δραστηριοποιούνται από κοινωνικά προσαρμοσμένες εκτιμήσεις, από εγωιστικά αμυντικές εκτιμήσεις και από την επιθυμία να αποκτήσουν γνώση και δεξιότητες. Ωστόσο, η δύναμη των εγωιστικών ή των αλτρουιστικών κινήτρων διαφέρει σε κάθε άτομο και περίπτωση (Νεαρχάκος, 2012).

Σύμφωνα με το Ζάννη (2002) για να αξιολογηθεί η κατηγορία κινήτρων-ανταμοιβών πρέπει να ενταχθεί η εθελοντική εργασία σε ένα γενικότερο θεωρητικό σχήμα που αφορά τη δωρεάν παροχή εργασίας. Μια κατηγοριοποίηση που προτείνεται είναι η ακόλουθη:

1) η καταναγκαστική. Η εργασία που απαιτείται αμισθί, με τη μορφή ρητή εντολής που αν δεν πραγματοποιηθεί επιφυλάσσει κυρώσεις, ή η βίαιη επιβολή (π.χ επιστράτευση),

2) η εξαναγκαστική με πίεση, εκβιασμό, δηλαδή η εργασία που αν δεν πραγματοποιηθεί θα είναι επιζήμια για το άτομο που αρνείται να την προσφέρει. Όπως οι υπερωρίες σε μια επιχείρηση που δεν πληρώνονται, αλλά ο εργαζόμενος τις παρέχει λόγω του φόβου απόλυσης. Αλλά και σε άλλες άτυπες μορφές (πχ. Συγγενικά δίκτυα), όπου η άρνηση παροχής δωρεάν εργασίας είναι επιζήμια για το ίδιο το άτομο μακροπρόθεσμα.

3) Η κοινωνικά, οικονομικά, και ατύπως θεσμικά επιβαλλόμενη, αφορά κάποια μορφή εργασίας που η μη παροχή της δεν λειτουργεί ευθέως επιζήμια για το άτομο, αλλά εντάσσεται στις προσδοκίες του κοινωνικού περιβάλλοντος (ως κοινωνικές επιταγές, κοινωνικές νόρμες). Δηλαδή λειτουργεί ως κριτήριο ένταξης και αποδοχής σε μια κοινότητα, ομάδα κλπ. Στην περίπτωση αυτή εντάσσεται και η εθελοντική εργασία με σκοπό την απόκτηση προϋπηρεσίας ή γνώσεων, με σκοπό μια αμοιβόμενη θέση απασχόλησης. Δεν υφίσταται καταναγκασμός, αλλά εξαναγκασμός από το περιβάλλον στο βαθμό που το άτομο θέλει να πετύχει κάποιους προσωπικούς στόχους.

4) Η ελεύθερη-αβίαστη επιλογή, που σχετίζεται με την ελεύθερη βούληση και με την προσφορά δωρεάν εργασίας προς τρίτους, μέσα σε οργάνωση ή άτομα, και αφορά άμεσα τα ενδιαφέροντα και τις πεποιθήσεις του ατόμου. Κάποιας μορφής ανταπόδοσης ίσως είναι επιθυμητή, αλλά όχι το βασικό κίνητρο για την προσφορά.

5) Η δωρεάν εργασία ως ελεύθερη επιλογή που παρέχεται ως αντάλλαγμα για κάποια προσωπικά οφέλη, τα οποία δύνανται να προκύπτουν άμεσα ή έμμεσα, μακροπρόθεσμα ή βραχυπρόθεσμα.

6) Η δωρεάν παροχή εργασίας στα πλαίσια της αμοιβαιότητας σε συγγενικά δίκτυα, φίλους, συγγενείς αλλά και οργανώσεις. Η ανταπόδοση σε εργασία ή σε είδος είναι και επιθυμητή και αναμενόμενη, χωρίς να είναι απαραίτητα άμεση, αλλά κυρίως όταν υπάρξει ανάγκη.

7) Η υποχρεωτική ανταπόδοση, συνήθως σε οργανώσεις όπου τα μέλη της έχουν συστήσει την οργάνωση με σκοπό την αλληλοϋποστήριξη και το αμοιβαίο όφελος (self-help groups, mutual benefit organizations).

Μέσα από τον παραπάνω χάρτη της εργασίας που παρέχεται αμισθί, η έννοια της εθελοντικής εργασίας εντοπίζεται στις περιπτώσεις 3, 4 και 5.

Σύμφωνα με τη Σιβένα (2013) τα εμπόδια ενασχόλησης με τον εθελοντισμό είναι τα εξής:

- **Προσωπικοί λόγοι:** Δηλαδή το άτομο να μη κατέχει τη κατάλληλη ψυχολογία έτσι ώστε να ασχοληθεί με το κοινό καλό, καθώς προέχει η βελτίωση της προσωπικής του πραγματικότητας.
- **Κοινωνικά εμπόδια:** Δηλαδή τα άτομα που είναι κοινωνικά αποκλεισμένα αποφεύγουν κάθε δραστηριότητα που θα τους φέρει σε επαφή με το κοινωνικό σύνολο, λόγω της εσωστρέφειας που τους διακατέχει.

- **Οικονομικά εμπόδια:** Λόγω της ανεργίας και των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα οι περισσότεροι πολίτες, μεταξύ αυτών και οι νέοι, τους εμποδίζει από οποιαδήποτε δραστηριότητα που δεν τους επιφέρει οικονομικό κέρδος.
- **Έλλειψη χρόνου:** Λόγω εργασιακών και οικογενειακών υποχρεώσεων ή η προτίμηση του ατόμου να αξιοποιήσει διαφορετικά τον ελεύθερο χρόνο του είναι ίσως ο βασικότερος λόγος που δεν καταφεύγουν τα άτομα στην εθελοντική εργασία.
- **Έλλειψη υποστήριξης από το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον:** Όταν δηλαδή το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει το άτομο δεν προωθεί τον εθελοντισμό, τότε δύσκολα το άτομο θα σκεφτεί να ασχοληθεί με τον εθελοντισμό.

2.7. Οφέλη του εθελοντισμού

Σύμφωνα με το Χρυσοχοϊδη (2010) τα οφέλη του εθελοντισμού εντοπίζονται στην κοινωνία, στην επιχείρηση ή οργανισμό που ασκεί ή συμμετέχει στον εθελοντισμό, στην οικονομία, στην προσωπική εξέλιξη των εθελοντών, καθώς και στην υγεία των εθελοντών.

Η έρευνα σχετικά με τα οφέλη του εθελοντισμού τείνει να επικεντρώνεται στη μέτρηση του οφέλους των εθελοντικών δραστηριοτήτων στην υγεία της κοινότητας, καθώς και στη σχέση μεταξύ εθελοντισμού και άλλων μορφών κοινωνικού κεφαλαίου ή συμμετοχής των πολιτών. Για παράδειγμα, οι ερευνητές προσπαθούν να αξιολογήσουν τις συνέπειες του εθελοντισμού στις κοινωνικές υπηρεσίες ή αναρωτιούνται εάν ο εθελοντισμός συμβάλλει σε υψηλότερα επίπεδα εμπιστοσύνης και κανόνων αμοιβαιότητας σε μια κοινότητα. Στην ουσία, το επίκεντρο αυτής της έρευνας ήταν η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι δραστηριότητες όπως ο εθελοντισμός, μπορούν να βοηθήσουν στην ενίσχυση της κοινότητας και την βελτίωση της ζωής των κατοίκων. Ο εθελοντισμός συνεισφέρει στη μείωση των

αποστάσεων μεταξύ των ανθρώπων και στην προώθηση των βασικών αρχών, όπως είναι η συνεργασία, η επικοινωνία, η βοήθεια και η υποστήριξη (Kanaan, 2001).

Σχετική είναι η αναφορά σχετικά με τα οφέλη που προσφέρει ο εθελοντισμός στο ζήτημα της ικανοποίησης της ζωής των εθελοντών. Ας αναφερθεί επίσης ότι το θέμα της ικανοποίησης της ζωής των εθελοντών προήλθε από τη θεωρία του κοινωνικού ενδιαφέροντος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο εθελοντισμός είναι ένα φαινόμενο κοινωνικής στήριξης το οποίο αποτελεί συστατικό στοιχείο του τομέα κοινωνικού ενδιαφέροντος. Το κοινωνικό ενδιαφέρον έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει σημαντικά στην ικανοποίηση του ατόμου από τη ζωή και θεωρείται βασικό στοιχείο της θετικής ψυχικής υγείας. Η ικανοποίηση από τη ζωή και το κοινωνικό ενδιαφέρον πιστεύεται ότι μοιράζονται μια αμοιβαία σχέση, όπου τα άτομα που έχουν περισσότερες ικανότητες για την εδραίωση κοινωνικών δεσμών με άλλους τείνουν να είναι πολύ ευχαριστημένα και πιο αποδεκτά από εκείνα με χαμηλότερα επίπεδα αυτής της ικανότητας (Wheeler et al., 1998).

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η συνεχής δέσμευση σε πράξεις εθελοντισμού εξηγείται καλύτερα από τη θεωρία της ταυτότητας ρόλου. Η αρχική εμπλοκή στον εθελοντισμό οφείλεται πιθανώς στο κοινωνικό ενδιαφέρον και στην κοινωνική ένταξη. Για να μπορεί ένα άτομο να διατηρήσει αυτό το ενδιαφέρον για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, πρέπει να προσδιορίσει τον εαυτό του με την πράξη και να πιστέψει ότι ο εθελοντισμός είναι ζωτικό μέρος του ποιος είναι (Veerasingam et al., 2013).

Ο εθελοντισμός στέλνει επίσης θετικά μηνύματα στην αγορά εργασίας. Έτσι, πολλοί εθελοντές ενισχύουν τις προοπτικές σταδιοδρομίας τους, διεκδικούν υψηλότερους μισθούς και αποκτούν καλύτερες θέσεις εργασίας εξαιτίας του έργου τους (Katz & Rosenberg, 2005).

Επίσης, η διάρκεια του εθελοντισμού και η φύση της επαφής έχουν άμεσες σχέσεις με την ικανοποίηση από τη ζωή και τη συχνότητα εθελοντισμού έχει έμμεση επίδραση στην ικανοποίηση της ζωής μέσω της διάρκειας του εθελοντισμού. Ο εθελοντισμός ενισχύει την ικανοποίηση της

ζωής μέσω της αυξημένης ψυχολογικής ευημερίας και αυτή η ικανοποίηση, με τη σειρά της, έχει ως αποτέλεσμα επαναλαμβανόμενες δεσμεύσεις με δραστηριότητες εθελοντισμού.

Οι εθελοντές αναπτύσσουν υψηλό επίπεδο αυτοεκτίμησης με τη συνεχή συμμετοχή σε εθελοντικές. Η αυτοεκτίμηση, με τη σειρά της, έχει θετική επίδραση στην απόδοση της εργασίας και στην ικανοποίηση της ζωής. Ως εκ τούτου, οι εργοδότες και οι οργανώσεις με την παροχή κινήτρων και με την παροχή σωματικής, ηθικής και οικονομικής υποστήριξης στους εργαζόμενους για να συμμετάσχουν σε εθελοντισμό αυξάνουν την πίστη τους και τη δέσμευσή τους προς την οργάνωση (Bond, 2012).

Σε προσωπικό επίπεδο τα οφέλη που λαμβάνουν οι ίδιοι οι εθελοντές σχετίζονται με μια σειρά αξιών. Οι McDonnell et al. (2014) αναφέρουν ότι μέσα από τις σχετικές δραστηριότητες οι εθελοντές έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν νέες δεξιότητες στην επικοινωνία, και ιδιαίτερα στην μη λεκτική επικοινωνία, κάνοντας ιδιαίτερο λόγο για την ενσυναίσθηση και την συναισθηματική νοημοσύνη. Επιπλέον, νιώθουν ευτυχείς και συμβάλλουν σημαντικά στην προσπάθεια των συνανθρώπων τους για έναν συγκεκριμένο στόχο. Οι εθελοντές επωφελούνται από τις αλληλεπιδράσεις τους με τους ασθενείς, ενώ επίσης κερδίζουν προσωπική ικανοποίηση από το ρόλο τους και συμφωνούν ότι το πρόγραμμα αξίζει τον κόπο και πρέπει να συνεχιστεί (Bateman et al., 2016).

2.8. Ο ρόλος της συναισθηματικής νοημοσύνης στο εθελοντικό έργο

Η συναισθηματική νοημοσύνη (emotional intelligence, EI) έχει τις ρίζες της στην έννοια της κοινωνικής νοημοσύνης (social intelligence), την οποία καθόρισε για πρώτη φορά ο Thorndike το 1920, ως την ικανότητα που διαθέτει ένα άτομο να κατανοεί, να ελέγχει και να ενεργεί σοφά στις διαπροσωπικές του σχέσεις. Με τη σειρά του, ο ψυχολόγος Howard Gardner, το 1983, ανέπτυξε τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης προτείνοντας επτά

μορφές: τη γλωσσική, τη μαθηματική, τη λογική, τη μουσική, τη νοημοσύνη του χώρου, την κιναισθητική, την ενδοπροσωπική και την διαπροσωπική, δίνοντας έμφαση στις δύο τελευταίες, που τις ονόμασε «προσωπική νοημοσύνη». Στην κοινωνική νοημοσύνη πλαισιώνονται η διαπροσωπική και η ενδοπροσωπική νοημοσύνη ενός ατόμου (interpersonal - intrapersonal intelligences). Η πρώτη έχει άμεση σχέση με τη νοημοσύνη του ατόμου στο να συνδιαλέγεται με τους άλλους. Πρόκειται με άλλα λόγια για την ικανότητα εκείνη να παρατηρεί και να κάνει διακρίσεις ανάμεσα στη διάθεση, τη σκέψη, τα κίνητρα και στις προθέσεις των γύρω του. Από την άλλη, η ενδοπροσωπική νοημοσύνη έχει άμεση σχέση με την νοημοσύνη διαχείρισης του εαυτού και την ικανότητα χρησιμοποίησης ενός περίπλοκου και πολυσύνθετου συνόλου συναισθημάτων. Σημαντικό στο σημείο αυτό είναι να τονιστεί ότι ο όρος Συναισθηματική Νοημοσύνη χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1990 από τους ψυχολόγους Peter Salovey και John Mayer και ορίστηκε ως «ένα σύνολο συναισθηματικών, προσωπικών και κοινωνικών ικανοτήτων και προσόντων που επηρεάζουν την ικανότητα του ατόμου να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις πιέσεις του εκάστοτε περιβάλλοντος». Υποστήριξαν ότι αποτελείται από τέσσερις βασικές διαστάσεις (ικανότητες) :

- **Αυτοεκτίμηση και έκφραση των συναισθημάτων (self emotional appraisal [SEA]).** Σχετίζεται με την ικανότητα κάποιου να καταλαβαίνει τα βαθύτερα συναισθήματά του και να είναι ικανός να τα εκφράζει εντελώς φυσικά. ·
- **Αξιολόγηση και αναγνώριση των συναισθημάτων των άλλων (others' emotional appraisal [OEA]),** την ικανότητα δηλαδή των ατόμων να αντιλαμβάνονται και να καταλαβαίνουν τα συναισθήματα των ανθρώπων που τους περιβάλλουν.
- **Αυτορρύθμιση (regulation of emotion [ROE]).** Την ικανότητα να χειρίζεται τα συναισθήματά του με τέτοιο τρόπο ώστε μάλλον να

διευκολύνουν παρά να παρεμβαίνουν και να εμποδίζουν την εκάστοτε εργασία.

- **Χρησιμοποίηση των συναισθημάτων (use of emotion [UOE])** για την επίτευξη δραστηριοτήτων και αύξησης της απόδοσης. (Kafetsios, Zampetakis, 2008)

Ο D. Goleman, ψυχολόγος στο πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, αφού επεξεργάστηκε το μοντέλο των Salovey & Mayer, όρισε τη συναισθηματική νοημοσύνη ως *«την ικανότητα κάποιου να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του και των άλλων, να δημιουργεί κίνητρα για τον εαυτό του και να χειρίζεται σωστά τόσο τα συναισθήματα όσο και τις σχέσεις του»* και έκανε ευρέως γνωστό τον όρο με το ομώνυμο βιβλίο του (1995). Η συναισθηματική νοημοσύνη ωστόσο, προϋπήρχε ως δεξιότητα πολύ πριν μελετηθεί και ονομαστεί, στις πρώτες κοινωνίες ανθρώπων, όπου δεν είχε αναπτυχθεί η λεκτική επικοινωνία και η κατανόηση των ανθρώπων σε μη λεκτικό συναισθηματικό επίπεδο ήταν απαραίτητη για τη συνεργασία σε ομάδες και κατ' επέκταση την επιβίωσή τους. Στις σύγχρονες κοινωνίες η ΣΝ θεωρείται «υπεύθυνη» για την εξαιρετική επίδοση κάποιων ατόμων στον κοινωνικό χώρο ή στην εργασία τους (Goleman, 2002).

Εδώ και κάποια χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον αναφορικά με την ανάπτυξη της θεωρίας της συναισθηματικής νοημοσύνης, προκειμένου να καθοριστεί αν αυτή είναι που ευθύνεται για τις διαφορές οι οποίες δεν έχουν ακόμη ερμηνευτεί από την νοημοσύνη ή την προσωπικότητα, σε διάφορους τομείς, όπως η επιτυχία στη ζωή, η ευημερία, η φυσική και φυσικά η ψυχική υγεία και οι διαπροσωπικές σχέσεις. Η επιστημονική κοινότητα διατείνεται ότι κάθε άτομο με υψηλό δείκτη συναισθηματικής νοημοσύνης έχει πολύ περισσότερες πιθανότητες να λειτουργεί αποτελεσματικά σε ομάδες αλλά και να προσαρμόζεται με μεγαλύτερη ευκολία σε αγχογόνες καταστάσεις (Nikolaou & Tsaousis, 2002).

Είναι γνωστό πως η εθελοντική εργασία μπορεί πολλές φορές να είναι επίπονη και εξοντωτική. Η αντοχή των εθελοντών στις συναισθηματικές

διαστάσεις της προσφοράς μπορεί να επηρεάζεται από χαρακτηριστικά της προσωπικότητας όπως η συναισθηματική νοημοσύνη (ΣΝ). Οι εθελοντές με υψηλή συναισθηματική νοημοσύνη επιδεικνύουν χαμηλότερα επίπεδα νευρωτισμού και υψηλή συναισθηματική σταθερότητα. Η συναισθηματική νοημοσύνη συνδέεται επίσης θετικά με την εξωστρέφεια και αρνητικά με τον νευρωτισμό (Nugul&Marof, 2011).

Υπάρχει ελάχιστη έρευνα σχετικά με τη σχέση μεταξύ της συναισθηματικής νοημοσύνης και του εθελοντισμού. Μια μελέτη που αξιολόγησε τη σχέση της συναισθηματικής νοημοσύνης με την ιδιότητα μέλους του διοικητικού συμβουλίου εθελοντών ήταν αυτή των Balduck et al. (2010). Η προσπάθεια αυτή αφορά μια πιλοτική μελέτη που διερεύνησε τις σχέσεις μεταξύ της συναισθηματικής νοημοσύνης και τριών τύπων οργανωτικής δέσμευσης για 54 εθελοντές ιδιωτικών μελών του συλλόγου και επικεφαλής εθελοντών.

Πρόκειται για μια μελέτη που ολοκληρώθηκε με τη χρήση συνεντεύξεων από 26 μέλη του διοικητικού συμβουλίου και 28 μέλη αθλητικών σωματείων από 23 διαφορετικούς τύπους αθλητικών σωματείων, και έδειξε ότι οι συμμετέχοντες είχαν κατά μέσο όρο 7,52 χρόνια συμμετοχής στην οργάνωση. Η ανάλυση περιεχομένου των συνεντεύξεων έδειξε ότι τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και τα μέλη του συλλόγου συμφώνησαν ότι οι δεξιότητες που αποτελούν γνωστική ικανότητα (τεχνικές ικανότητες, στρατηγικές δεξιότητες, οικονομικές δεξιότητες) δεν αρκούν για να θεωρηθεί ένα άτομο ως μέλος του διοικητικού συμβουλίου. Και οι δύο ομάδες εξέφρασαν την πεποίθηση ότι τα εξαιρετικά ή εξαιρετικά ικανά μέλη του διοικητικού συμβουλίου πρέπει να κατέχουν ισχυρή Συναισθηματική Νοημοσύνη, κοινωνικές δεξιότητες και ενσυναίσθηση πέραν της γνωστικής ικανότητας (Balduck et al., 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Τρίτος τομέας, κοινωνία των πολιτών και Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

3.1. Τρίτος τομέας

Ο ακριβής προσδιορισμός της έννοιας του τρίτου τομέα είναι αρκετά δύσκολος. Ο τρίτος τομέας αποτελείται από ποικίλλων ειδών οργανώσεις, οι οποίες ασχολούνται με διαφορετικά πεδία και θεματολογίες και έχουν διαφορετικούς στόχους.

Έτσι, αποκτώντας μία γενική εικόνα για αυτές τις οργανώσεις, μπορεί κάποιος να σχηματίσει μια πρώτη εικόνα σχετικά με το τι είναι ο τρίτος τομέας. Οι έννοιες του εθελοντισμού και της κοινωνίας των πολιτών σχετίζονται άμεσα με αυτή του τρίτου τομέα. Κατ' αρχάς, ο τρίτος τομέας θα μπορούσε να θεωρηθεί τμήμα της κοινωνίας των πολιτών, καθώς όλες οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών διέπονται από την λογική του τρίτου τομέα. Επιπλέον, στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών οι εθελοντικές οργανώσεις αποτελούν βασικό συστατικό αυτής. Ο εθελοντισμός είναι η κύρια αρχή που διέπει αυτές τις οργανώσεις. Την ίδια στιγμή ο εθελοντισμός αποτελεί και κανόνα των οργανώσεων του τρίτου τομέα, καθώς σε πάρα πολλές χρησιμοποιείται και ο όρος εθελοντικός για την απόδοση της λειτουργίας τους (Σπυριδάκη, 2013).

3.2. Κοινωνία πολιτών

Η κοινωνία των πολιτών αποτελεί σήμερα μία διέξοδο για την οικοδόμηση της κοινωνικής συνοχής και της καλύτερης ποιότητας της δημοκρατίας. Διαμορφώνονται οι συνθήκες μετάβασης σε μια μετανεωτερική περίοδο, που το κέντρο βάρους της εξέλιξης μετατοπίζεται όλο και περισσότερο από το κράτος και την αγορά στην κοινωνία (Λυμπεροπούλου, 2014).

Η καταγωγή της έννοιας κοινωνία των πολιτών και η πρώτη εμφάνιση της βρίσκεται στην αρχαία Ελλάδα. Ο Αριστοτέλης με τον όρο πολιτική

κοινωνία, περιελάμβανε όλες τις κοινωνικές και πολιτικές ομάδες από το κράτος μέχρι την οικογένεια, η οποία ως προέκταση αντικατόπτριζε την ευρύτερη κοινωνία. Από την αρχαία Ελλάδα έως την αρχαία Ρώμη η πολιτική κοινωνία είχε σχεδόν ίδιο περιεχόμενο. Κατά το μεσσαίωνα, ο διαχωρισμός μεταξύ πολιτείας και κοινωνίας γινόταν στο πεδίο της εξουσίας του βασιλιά και το λαό, δηλαδή ό,τι αναπτύσσονταν έξω από το κάστρο αφορούσε την κοινωνία της πόλης, ενώ ό,τι αναπτύσσονταν εντός του κάστρου αφορούσε την κοινωνία του παλατιού. Πολλοί προσπάθησαν να βρουν ένα σαφή ορισμό για την κοινωνία των πολιτών και εκλαϊκευμένα, η κοινωνία των πολιτών είναι ούτε λίγο ούτε πολύ το «αντίθετο» του κράτους. Αποτελεί το σύνολο των πολιτών που η δράση τους βρίσκει αντίπαλο ένα αρκετά ισχυρό κράτος, πολλές φορές και αναποτελεσματικό. Οι σύγχρονες χρήσεις του όρου κοινωνία των πολιτών ταξινομούνται σε τρία επίπεδα:

- Σε εκείνο που κάνει χρήση του όρου αναφορικά με όλα τα δίκτυα οργανώσεων που επιτελούν ένα πολυδιάστατο ρόλο στην κοινωνία.
- Σε εκείνο που προσδίδει σημασία στις κρατικές ελλείψεις σε σχέση με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της κοινωνίας.
- Σε εκείνο που θέλει να τονίσει μία κοινωνία ελεύθερη, με οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, αλληλεγγύη, συναίνεση και ασφαλή κοινωνική εξέλιξη. Θα μπορούσε να τοποθετηθεί δηλαδή και στη σφαίρα της ουτοπίας, γι' αυτό υπάρχουν και αρκετές αμφιβολίες για τη συγκεκριμένη χρήση του όρου (Στραβοσκούφης, 2004).

Οι επικρατέστεροι ορισμοί για τον όρο κοινωνία πολιτών είναι οι παρακάτω:

- Η κοινωνία πολιτών είναι ο χώρος στον οποίο οι άνθρωποι συνέρχονται και ανταλλάσσουν ιδέες αλλά και προϊόντα μεταξύ τους. Μέσα στη κοινωνία πολιτών μπορούν να γίνουν απειράριθμες κοινωνικές επιλογές χωρίς να είναι ριζωμένες στη παράδοση και σε προεπιλεγμένα σχήματα (Ferguson).
- Η κοινωνία πολιτών είναι η μορφή συνεργασίας που ταιριάζει σ' ένα κράτος ή *civitas*, δηλαδή μία κοινωνία που ρυθμίζεται από νόμους οι οποίοι έχουν περάσει από μία δοκιμασία οικουμενικότητας και οι οποίοι

καλούν τους πολίτες σε σεβασμό των αρχών «έννομης ελευθερίας», «ισότητας και ανεξαρτησίας των πολιτών» (Kant).

- Η κοινωνία πολιτών καλύπτει το χώρο που βρίσκεται ανάμεσα στο κράτος και την οικογένεια και ταυτίζεται με το πεδίο ιδιωτικών και οικονομικών δραστηριοτήτων και συμφερόντων, το ιδιωτικό και εμπορικό δίκαιο (Hegel).
- Η κοινωνία πολιτών είναι το πεδίο διαμόρφωσης των κοινωνικών σχέσεων και αποτελεί την υποδομή απέναντι στην υπερδομή του κράτους (Marx).
- Η κοινωνία πολιτών είναι η σφαίρα ελευθερίας στο οικονομικό, πολιτισμικό, πολιτικό επίπεδο. Αποτελεί την υπερδομή της κοινωνίας απέναντι στην υποδομή του κράτους και για να υπάρξει πρέπει να εκλείψει ο κρατικός καταναγκασμός απέναντι της (Gramsci).
- Η κοινωνία πολιτών είναι μία σφαίρα κοινωνικής αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην οικονομία και το κράτος που απαρτίζεται από την οικογένεια, τις οργανώσεις, τα κοινωνικά κινήματα και τις διάφορες μορφές της δημόσια επικοινωνίας (Cohen & Arato).
- Η κοινωνία πολιτών είναι ένας ιδεότυπος που περιγράφει και οραματίζεται ταυτόχρονα ένα σύνθετο και δυναμικό σύστημα από νομικά κατοχυρωμένους μη κυβερνητικούς θεσμούς που τείνουν να μην είναι βίαιοι. Έχουν δική τους ξεχωριστή οργάνωση και δραστηριότητα και είναι μονίμως σε αλληλεπίδραση μεταξύ τους αλλά και με τους κρατικούς θεσμούς που οριοθετούν (ή απαγορεύουν), ενώ καθιστούν δυνατές τις δραστηριότητές τους (Keane).
- Η κοινωνία πολιτών είναι μία νέα διάσταση, πολύ μεγαλύτερη από το άθροισμα των συμβαλλόμενων παραγόντων (κοινωνία – κράτος) και προκείμενου να ενυπάρξει, πρέπει ελεύθερα το κράτος αλλά και οι κερδοσκοπικές και οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις να συνεργαστούν αποτελεσματικά (O' Connell).
- Η κοινωνία πολιτών συγκροτείται από «ρηματικά σχήματα» (diskursive designs) τα οποία μεταφέρουν στην πολιτική δημοσιότητα και στην ιδιωτική σφαίρα την απήχηση που έχουν διάφορα ζητήματα - προβλήματα της νεωτερικότητας (Habermas).

- Η κοινωνία πολιτών είναι μία κοινωνία στην οποία το πολίτευμα και η οικονομία είναι διαχωρισμένα. Είναι ένα σύνολο ποικίλων μη κυβερνητικών θεσμών αρκετά ισχυρών ώστε να αντισταθμίζουν το κράτος, και που ενώ δεν το εμποδίζουν να εκπληρώσει το ρόλο του ως εγγυητή της ειρήνης και διαιτητή μεταξύ μεγάλων συμφερόντων, μπορούν ωστόσο να το εμποδίσουν να κυριαρχήσει και να εκμηδενίσει το υπόλοιπο της κοινωνίας (Gellner).
- Η κοινωνία πολιτών μπορεί να σηματοδοτήσει την αφετηρία μιας νέας διαίρεσης του συνόλου της κοινωνίας με βάση την συμπεριφορά των μελών της. Περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο τα άτομα εκείνα ή τις ενώσεις πολιτών οι οποίες, συχνά σε συνεργασία με τους κρατικούς φορείς, επιδιώκουν να συμπληρώσουν ή να βελτιώσουν την απόδοση του κράτους και των κρατικών οργανισμών (Κουτσούκης).
- Η κοινωνία πολιτών εδράζεται για να μπορέσει το άτομο να εμπεδώσει την αυτονομία του σε μια σύγχρονη, διαφοροποιημένη κοινωνία στην οποία θα πρέπει να προστατευθεί όχι μόνο από τον κρατικό αλλά και από τον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτισμικό αυταρχισμό. Η κοινωνία πολιτών στο πολιτικό κυρίως επίπεδο είναι ένας χώρος μεταξύ του κράτους και των πολιτών, των κυβερνώντων και των κυβερνωμένων. Ο χώρος αυτός αποτελείται από «ενδιάμεσα στρώματα» ή οργανώσεις που προστατεύουν τους πολίτες από τον κρατικό αυταρχισμό και από την άλλη μεριά, προστατεύουν τις πολιτικές ηγεσίες από τις εκ των κάτω προερχόμενες λαϊκιστικές πιέσεις (Μουζέλης).
- Η κοινωνία πολιτών είναι χώρος διαμόρφωσης εμπιστοσύνης και άσκησης ελευθερίας. Είναι ο ενδιάμεσος χώρος ανάμεσα στο κράτος και τον πολίτη, ένα πλέγμα δράσεων ανάμεσα σε εθελοντικές κυρίως οργανώσεις. Είναι το αντιστήριγμα στο κράτος και συγχρόνως χώρος εκούσιας συμμετοχής σ' ένα πολιτικό και κοινωνικό σύνολο. Λειτουργεί επικουρικά απέναντι στο κράτος, εφόσον το τελευταίο εδράζεται στη συναίνεση, η οποία διαμορφώνεται μέσα από τη κοινωνία πολιτών (Δημητράκος).
- Η κοινωνία πολιτών παρουσιάζει μία ευκρίνεια και εμβέλεια στο μέτρο που συνδέεται άμεσα και αναφέρεται ρητά στις ουσιαστικές προϋποθέσεις της

δημοκρατίας. Συγκροτεί το κοινωνικό και επικοινωνιακό πεδίο μέσα στο οποίο πραγματώνεται η δημοκρατία. Είναι μεταξύ άλλων το σύνολο των μη κυβερνητικών οργανώσεων που αναπτύσσουν τη δράση τους στην μεταξύ κράτους και αγοράς σφαίρα, αυτή του κοινωνικού πράττειν, το οποίο έτσι διακρίνεται σ' ένα τρίπτυχο αλληλένδετων όσο και αυτοτελών πεδίων: κράτος, αγορά, κοινωνία πολιτών (Μακρυδημήτρης).

- Η κοινωνία πολιτών είναι ο αυτοτελής χώρος μεταξύ της ιδιωτικής οικονομίας και της ατομικής σφαίρας από τη μία και των επίσημων πολιτικών θεσμών μιας κοινωνίας από την άλλη, τους οποίους αναπόδραστα συμπληρώνει χωρίς να υποκαθιστά. Στο χώρο αυτό, διασφαλίζεται η ποιότητα και το βάθος μιας αλληλοελεγχόμενης δημοκρατίας και καταξιώνεται ένα κοινωνικά υπεύθυνο και ατομικώς ανεξάρτητο άτομο, με πλήρη συνείδηση της οικουμενικότητας των κοινών προβλημάτων, της τοπικότητας, της συλλογικής δράσης και του φθαρτού, άρα ηθικού προσδιορισμού του καθενός, ενός συνειδητού και ενεργού όχι ανά τετραετία πολίτη (Στραβοσκούφης, 2004).

3.3. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

3.3.1. Ορισμός ΜΚΟ

Ο όρος Μη Κυβερνητική Οργάνωση (Μ.Κ.Ο.) αποτελεί νεολογισμό και αποδίδει στα ελληνικά τον αγγλικό όρο Non-Governmental Organisation (NGO). Χρησιμοποιήθηκε αρχικά στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, ενώ δεν υπάρχει ακριβής ορισμός του. Ο όρος αναφέρεται σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις με διεθνή συνήθως παρουσία, οι οποίες δεν αποτελούν διεθνείς οργανισμούς αλλά στηρίζονται στην ιδιωτική πρωτοβουλία και είναι ανεξάρτητες από τα κράτη. Τα τελευταία χρόνια έχει επικρατήσει να χρησιμοποιείται ο όρος αυτός για κάθε κοινωφελή οργάνωση που δεν ανήκει στο κράτος. Οι σκοποί των ΜΚΟ είναι κυρίως ανθρωπιστικοί και αφορούν περιβαλλοντικά ή κοινωνικά προβλήματα, όπως η φτώχεια, ο ρατσισμός, το περιβάλλον κ.λ.π. Από τις πρώτες ΜΚΟ ήταν ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα και η Actionaid.

Παράλληλα, έχουν αναπτυχθεί προγράμματα εθελοντικής εργασίας, έχει αυξηθεί η δυνατότητα συμμετοχής, ιδιαίτερα των νέων, σε εθελοντικές υπηρεσίες, έχει αυξηθεί η διαθεσιμότητα των νέων για συμμετοχή σε εθελοντικές δραστηριότητες, γεγονός όμως που δεν έχει εκφραστεί ακόμα με την πραγματοποίηση αυτών των προθέσεων τους. Οι εξελίξεις αυτές ενισχύονται επίσης από το ενδιαφέρον που άρχισαν να δείχνουν πρόσφατα και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), οι οποίοι εντάσσουν ολοένα και περισσότερα προγράμματα εθελοντικής παροχής υπηρεσιών στις δραστηριότητές τους. Τέλος, στην ενίσχυση των εξελίξεων συνέβαλλε και το γεγονός ότι πολλά προγράμματα χρηματοδοτούνται από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (Δεκέμβριος 2012) του Μητρώου ΜΚΟ κοινωνικής φροντίδας, έχουν πιστοποιηθεί 545 οργανώσεις, 80 εκ των οποίων είναι οι ΜΚΟ Θρησκευτικής Πίστης. Αυτές οι πιστοποιημένες οργανώσεις σαφώς αποτελούν ένα περιορισμένο δείγμα του συνόλου των εθελοντικών οργανώσεων πρόνοιας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Ο άτυπος τομέας της εθελοντικής πρόνοιας φαίνεται να είναι ποσοτικά ιδιαίτερα εκτεταμένος, σύμφωνα με τα ευρήματα έρευνας της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς - για τη συμμετοχή τόσο των εθελοντών του τυπικού τομέα όσο και των μη εθελοντών σε άτυπες κοινωνικές δραστηριότητες, κυρίως κοινωνικής αλληλεγγύης και ανθρωπιστικής βοήθειας- όπου ποσοστό 78,3% των εθελοντών στον τυπικό τομέα εθελοντικής εργασίας δηλώνει ότι συμμετέχει και σε άτυπες μορφές εθελοντικής εργασίας. Ωστόσο, η συστηματική και ακριβής καταγραφή των εθελοντικών οργανώσεων, τυπικών και άτυπων είναι εξαιρετικά δύσκολη, καθώς η ασάφεια αυτή επιτείνεται ακόμα περισσότερο από πρόσφατες επίσημες αναφορές του Κράτους (Μπουρίκος, Σωτηρόπουλος, 2013).

3.3.2. Αίτια ανάπτυξης των ΜΚΟ

Σύμφωνα με την Τσέλλου (2008) οι ΜΚΟ αναπτύχθηκαν αρκετά στην Ελλάδα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Τα κυριότερα αίτια που συμβάλλουν στην ανάπτυξη τους είναι:

1. Η κρίση του κοινωνικού κράτους. Καθημερινά, η παγκοσμιοποίηση και η συνεχής οικονομική ανάπτυξη επιβάλλουν στα εθνικά κράτη ολοένα και πιο σκληρά μέτρα λιτότητας που επιβαρύνουν την κοινωνική συνοχή, ενώ παράλληλα οι πολίτες υιοθετούν μία ατομιστική αντίληψη για την αξία και την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού κράτους, με αποτέλεσμα να στρέφονται στην ιδιωτική παροχή υπηρεσιών. Εκεί έρχονται οι ΜΚΟ, είτε με δική τους κινητοποίηση είτε ως κρατικά όργανα, να αναλάβουν και να καλύψουν τμήματα της κοινωνικής πολιτικής.
2. Η κρίση των πολιτικών κομμάτων. Τα πολιτικά κόμματα αντιμετωπίζουν μια κρίση της ενεργής πολιτικής συμμετοχής των οπαδών τους. Η τόσο μεγάλη ύπαρξη συμφερόντων, καθώς και ο πολυτασικός χαρακτήρας τους δυσκολεύει την ταύτιση με αποτέλεσμα η λειτουργία τους να γίνεται πιο απόμακρη.
3. Πολλές ΜΚΟ αποτελούν συνέχεια κινημάτων που έδρασαν τις δεκαετίες του 70' και του 80' (π.χ. ισότητα των δύο φύλων, σεβασμός προς το περιβάλλον, εξάλειψη ξενοφοβίας και ρατσισμού κλπ). Η εξασθένιση και εξαφάνιση αυτών των κινημάτων οδήγησαν στην ανάπτυξη και δημιουργία των οργανώσεων.
4. Οι νέες ιδέες περί αυτό-οργάνωσης, αυτό-βοήθειας και αυτό-διαχείρισης δίνουν ένα νέο νόημα στις ζωές των ανθρώπων, καθώς μπορούν να ασχοληθούν με δραστηριότητες ωφέλιμες προς την κοινωνία, αλλά και να αισθάνονται πως είναι ενεργοί και διεκδικούν αιτήματα και αξίες που έχουν σημασία για αυτούς και για την ποιότητα της ζωής τους. Έτσι, δίνεται ένα νέο περιεχόμενο στην αντίληψη της "ιδιότητας του πολίτη".
5. Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης μειώνει την αυτονομία των εθνών-κρατών σε διεθνές επίπεδο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την δημιουργία θεμάτων με παγκόσμιο χαρακτήρα που χρήζουν διεθνή συντονισμό και πρωτοβουλίες για εύρεση λύσης (π.χ. διεθνής συνέλευση για την προστασία του περιβάλλοντος κλπ).

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της παρούσας ανασκοπικής μελέτης ήταν η διερεύνηση του εθελοντισμού και η περιγραφή και εφαρμογή στη διεθνή επιστημονική κοινότητα με στόχο την ανάδειξη του ρόλου στην κοινωνία.

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

Πραγματοποιήθηκε μελέτη της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας στις ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων PubMed, Google Scholar, SpringerLink και στη βιβλιοθήκη της ΣΕΥΠ του Τ.Ε.Ι. Ηπείρου καθώς και στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το υλικό της μελέτης αποτέλεσαν επιλεγμένα βιβλία και άρθρα δημοσιευμένα κατά κύριο λόγο την τελευταία δεκαετία και το υλικό συλλέχθηκε κατόπιν λεπτομερούς μελέτης της σχετικής βιβλιογραφίας. Η επιλογή έγινε από βιβλία, γενικά άρθρα, ανασκοπήσεις, συστηματικές μελέτες και διπλωματικές εργασίες. Τέθηκε περιορισμός όσον αφορά στη γλώσσα δημοσίευσης των βιβλίων και των άρθρων και χρησιμοποιήθηκαν μόνο αυτά που ήταν δημοσιευμένα στην ελληνική και αγγλική γλώσσα. Λέξεις που χρησιμοποιήθηκαν σε συνδυασμούς κατά την αναζήτηση ήταν «εθελοντισμός» (volunteering ή volunteerism ή voluntarism), «εθελοντής» (volunteer), «αλtruισμός» (altruism), «ναρκισσισμός» (narcissism), «κίνητρο» (motivation), «θετική κοινωνική συμπεριφορά» (prosocial behavior).

B. ΝΕΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Σύμφωνα με τη μελέτη των Ζουμπρή και συν. (2014) υπάρχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας που έχουν σχέση με τον εθελοντισμό. Στην έρευνα συμμετείχαν 110 ιατροί και νοσηλευτές, από τους οποίους το 64,2% ήταν άνδρες. Μέσα από τα αποτελέσματα της, αναδείχθηκε ότι τα άτομα που συμμετέχουν σε εθελοντικές δραστηριότητες είναι άτομα με υψηλά επίπεδα αλτρουισμού, χαμηλά επίπεδα ναρκισσισμού και υψηλά ποσοστά προσωπικότητας. Επιπλέον, στη διαμόρφωση των παραπάνω χαρακτηριστικών φαίνεται να παίζουν ρόλο το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, καθώς και η θέση εργασίας του ατόμου. Πιο συγκεκριμένα, στα άτομα που συμμετείχαν σε κάποια εθελοντική δράση το αίσθημα του αλτρουισμού είναι υψηλότερο από αυτούς που δεν είχαν συμμετάσχει, χωρίς να υπάρχει κάποια σημαντική συσχέτιση του αλτρουισμού με τους δημογραφικούς παράγοντες. Το αίσθημα του ναρκισσισμού διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον εθελοντισμό, καθώς τα άτομα που έχουν συμμετάσχει σε κάποια εθελοντική δραστηριότητα έχουν χαμηλότερη μέση τιμή ναρκισσιστικής προσωπικότητας σε σύγκριση με όσους δεν έχουν. Όσον αφορά τους δημογραφικούς παράγοντες, είναι αξιοσημείωτο να αναφερθεί πως οι άνδρες φαίνεται να παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα ναρκισσισμού σε σχέση με τις γυναίκες. Τέλος, υψηλότερα επίπεδα προσωπικότητας παρουσιάζουν οι εθελοντές σε σχέση με τους μη-εθελοντές, όντας υπαρκτή η στατιστική διαφορά ανάλογα την οικογενειακή κατάσταση και τη θέση εργασίας.

Στην έρευνα τους οι Zaskodna, Simek & Mlcak (2013) διαπίστωσαν ότι οι εθελοντές χαρακτηρίζονται από εξωστρέφεια, είναι πιο ευχάριστοι, συμπονετικοί και ευσυνείδητοι. Τα εξωστρεφή άτομα μπορούν να συμμετέχουν πιο εύκολα σε μία εθελοντική δραστηριότητα από τους πιο εσωστρεφείς, λόγω της κοινωνικότητάς τους που τους οδηγεί σε περισσότερα κοινωνικά δρώμενα και ομάδες. Ωστόσο, θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από θετική κοινωνική συμπεριφορά. Η μελέτη επιβεβαίωσε και άλλα

χαρακτηριστικά της προσωπικότητας στους εθελοντές, η τερπνότητα και η ευσυνειδησία τα οποία δημιουργούν την βάση της προσωπικότητας της ανιδιοτελούς βοήθειας. Η τερπνότητα αποτελεί μια διάσταση που περιλαμβάνει πολλές θετικές πτυχές της προσωπικότητας, όπως ο αλtruισμός και η συμπόνια. Από την άλλη η ευσυνειδησία αποτελεί την αντίληψη του ατόμου για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και την επίτευξη των στόχων αυτής. Επιπλέον, αισθάνονται κατανόηση ως προς τους άλλους και συμπεριφέρονται ευγενικά σε αυτούς, προσπαθώντας να κάνουν πράξη τις επιθυμίες τους. Έχουν εμπιστοσύνη στους άλλους και προτιμούν τη συνεργασία από τον ανταγωνισμό, καθώς διαθέτουν άνω του μέσου όρου επίπεδα ενσυναίσθησης. Οι γυναίκες εθελόντριες εμφανίζουν μεγαλύτερα επίπεδα εξωστρέφειας, τερπνότητας και ενσυναίσθησης σε σχέση με τους άντρες εθελοντές. Χαρακτηριστικά όπως σκληρότητα, καχυποψία, απόρριψη της συνεργασίας, εκδικητικότητα συναντώνται πολύ σπάνια σε έναν εθελοντή.

Οι Κούλιου και συνεργάτες (2012), μελέτησαν κατά πόσο ορισμένα ψυχολογικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας (αλtruισμός, ευτυχία, ναρκισσισμός, θρησκευτικότητα και γενικότερο οικογενειακό περιβάλλον) διαφέρουν μεταξύ των εθελοντών και των μη-εθελοντών. Στην έρευνα συμμετείχαν 63 εθελοντές και 58 άτομα που ανέφεραν ότι δεν έχουν δράσει ποτέ εθελοντικά. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι εθελοντές παρουσιάζουν μεγαλύτερα επίπεδα αλtruισμού σε σχέση με τους μη-εθελοντές, ωστόσο δε παρατηρήθηκε καμία στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων ως προς τη διάσταση της ευτυχίας. Ο αλtruισμός είναι άμεσα συνδεδεμένος με την εθελοντική συμπεριφορά, καθώς είναι σύμφωνος με την εξελικτική θεωρία, όπως επίσης και με την τάση βοήθειας προς τους άλλους. Χαμηλά επίπεδα ναρκισσισμού εμφανίζουν οι εθελοντές και χαμηλότερα σε σχέση με τους μη-εθελοντές. Οι εθελοντικές δραστηριότητες προϋποθέτουν μεγάλη δέσμευση και προσωπικό κόστος, πράγματα που έρχονται σε αντίθεση με τον ναρκισσισμό. Τέλος, υπήρξαν σημαντικές διαφορές ως προς την ηθική και θρησκευτική έμφαση του οικογενειακού περιβάλλοντος, καθώς τα άτομα που ασχολούνταν με τον εθελοντισμό εμφάνισαν υψηλότερα επίπεδα θρησκευτικότητας.

Σύμφωνα με τους Ranapurwala, Casteel & Peek-Asa (2016) ο εθελοντισμός μπορεί να μειώσει τα ποσοστά παραβατικότητας στους εφήβους.

Οι Hallet, Klug, Lauber & Priebe (2012) μελέτησαν τα χαρακτηριστικά, τα κίνητρα, τις εμπειρίες και τα πλεονεκτήματα των εθελοντών που ασχολούνται με άτομα με σοβαρές ψυχικές ασθένειες. Οι εθελοντές που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν 540 άτομα και βάσει των αποτελεσμάτων περισσότερες είναι οι γυναίκες εθελόντριες. Τα κίνητρα του εθελοντισμού είναι ένας συνδυασμός του τί μπορούν να προσφέρουν στους άλλους και του τί μπορούν να εισπράξουν οι ίδιοι. Στο πρώτο κομμάτι, του τί μπορούν να προσφέρουν, περιλαμβάνεται η φιλανθρωπία, δηλαδή η ανάγκη να δώσουν κάτι δικό τους ή και κάτι πίσω ή να βοηθήσουν τους άλλους και η κοινωνική ευθύνη, όπου ανέφεραν ότι δεν φταίνε οι ασθενείς που βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση και αυτοί σαν κοινωνία είναι υποχρεωμένοι να τους βοηθήσουν. Στο δεύτερο κομμάτι, αυτό του να εισπράξουν οι ίδιοι εμπεριέχεται η περιέργεια, δηλαδή αν είναι κατάλληλοι για ένα τέτοιο ρόλο, αλλά και οι προσωπικές τους ανάγκες, να αποκτήσουν καινούριες δεξιότητες, να γνωρίσουν άλλους ανθρώπους. Επιπλέον, να ανακαλύψουν τι είναι ψυχική ασθένεια και να αποκτήσουν ψυχολογικά σχετική εμπειρία που θα τους βοηθήσει στην εξέλιξη της καριέρας τους. Γενικά, όλοι οι εθελοντές δήλωσαν πως οι εμπειρίες τους ήταν θετικές. Από την άλλη, όσον αφορά τους ψυχικά ασθενείς, το βασικό όφελος από τη διαδικασία αυτή είναι ότι αποκτούν συντροφιά, η οποία όχι μόνο δεν τους στιγματίζει, αλλά και τους βοηθά να αυξήσουν την αυτοεκτίμηση τους, την αυτοαξία τους και την αυτοπεποίθηση τους, να γίνουν πιο εξωστρεφείς και κοινωνικοί, έτσι ώστε να ενταχθούν στην κοινωνία.

Οι Licciardello, Di Marco & Mauceri (2013) μελέτησαν τα κίνητρα και το αντιληπτό οργανωτικό κλίμα του Ιταλικού Ερυθρού Σταυρού. Το τί πραγματικά παρακινεί έναν άνθρωπο να κάνει μία εθελοντική εργασία είναι μία σύνθετη ερώτηση. Ωστόσο, η κατανόηση αυτών των κινήτρων είναι πολύ χρήσιμη για τις εθελοντικές οργανώσεις στην προσέλκυση, την τοποθέτηση και τη διατήρηση των εθελοντών. Σύμφωνα με τη λειτουργική προσέγγιση για

τον εθελοντισμό, οι άνθρωποι που ασχολούνται με παρόμοιες πράξεις μπορεί να έχουν διαφορετικά βαθύτερα κίνητρα για να τις κάνουν. Στη συγκεκριμένη μελέτη συμμετείχαν 112 εθελοντές του Ιταλικού Ερυθρού Σταυρού (Τμήμα της Σικελίας). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα αλτρουιστικά κίνητρα τους οδήγησαν στο να ασχοληθούν με τον εθελοντισμό. Συγκεκριμένα, η λειτουργία των αξιών, ή του να προσέχουν και να βοηθούν τους άλλους, ήταν μεγαλύτερης αξίας από άλλες λειτουργίες. Οι συμμετέχοντες είχαν επίσης μία καλή αντιπροσώπευση σχετικά με λειτουργίες όπως κατανόηση, απορρόφηση και κοινωνικότητα, που τους βοηθούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Τέλος, οι λειτουργίες του εγώ ήταν λιγότερο εμφανείς στους εθελοντές.

Οι Pryce, Hall & Gooberman–Hill (2015) έκαναν μία έρευνα σχετικά με τον υποστηρικτικό ρόλο των εθελοντών στην κοινότητα για ενήλικες με απώλεια ακοής και ακουστικά βαρηκοΐας, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι οι εθελοντές μπορούν να αποτελέσουν μία γέφυρα μεταξύ των υπηρεσιών υγείας και της κοινότητας.

Οι Rovers και συν. (2016) μελέτησαν τα κίνητρα, τα εμπόδια και τις ηθικές αντιλήψεις των εθελοντών φοιτητών της υγειονομικής περίθαλψης σε ένα ιατρικό ταξίδι υπηρεσίας. Στην έρευνα συμμετείχαν 35 φοιτητές υγειονομικής περίθαλψης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στα υψηλότερα κίνητρα ήταν η ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν με άλλους πολιτισμούς, να συνεργαστούν με άλλους επαγγελματίες υγείας, οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες που προσφέρονται, η ευκαιρία επίσης να βελτιώσουν τις κλινικές τους δεξιότητες, καθώς και η επιθυμία για φιλανθρωπία. Από την άλλη πλευρά, στα μεγαλύτερα εμπόδια ήταν το κόστος και ο χρόνος που κατέβαλαν για το ταξίδι.

Η συμμετοχή σε εθελοντικές δραστηριότητες πιστεύεται ότι κάνει τους πολίτες να εμπιστεύονται περισσότερο τους άλλους. Η Bekkers (2012) μελέτησε το συγκεκριμένο θέμα και κατέληξε στο ότι οι εθελοντές έχουν υψηλότερο επίπεδο εμπιστοσύνης. Ωστόσο, το αίσθημα της εμπιστοσύνης

δεν αυξήθηκε μετά την εθελοντική εργασία. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η εμπιστοσύνη έχει ως αποτέλεσμα τον εθελοντισμό, όχι όμως το αντίστροφο.

Οι Konrath, Ho & Zarins (2016) έκαναν τρεις έρευνες, στις οποίες εξέτασαν τη σχέση μεταξύ ναρκισσισμού, θετικών κοινωνικών συμπεριφορών, όπως είναι ο εθελοντισμός, και των λόγων που ενεπλάκην τα άτομα με ναρκισσισμό σε αυτές. Συγκεκριμένα, στη πρώτη έρευνα εξέτασαν πώς οι άνθρωποι με ναρκισσιστική συμπεριφορά εμπλέκονται σε φιλανθρωπικές δωρεές, εκμεταλλευόμενοι μία καθαρά μαζική φιλανθρωπική καμπάνια δωρεάς, το ALS "ice bucket challenge" για δικό τους όφελος. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας έδειξαν ότι αυτοί που ανέβασαν βίντεο κάνοντας το "ice bucket challenge" σημείωσαν μεγαλύτερα επίπεδα ναρκισσισμού από αυτούς που δεν ανέβασαν βίντεο. Επιπλέον, αυτοί που έκαναν δωρεά στην ALS σημείωσαν χαμηλότερα επίπεδα ναρκισσισμού από αυτούς που απλά ανέβασαν το βίντεο. Στις έρευνες 2 και 3 εξέτασαν πώς ο ναρκισσισμός σχετίζεται με τον εθελοντισμό και άλλες θετικές κοινωνικές συμπεριφορές. Τα αποτελέσματα αυτών έδειξαν ότι η θετική κοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων με ναρκισσιστική συμπεριφορά εξαρτάται από τον τύπο της δραστηριότητας και από τα κίνητρα να εμπλακούν σε αυτή.

Οι Brunnel, Tumblin & Buelow (2014) έκαναν δύο έρευνες μελετώντας κατά πόσο ο ναρκισσισμός σχετίζεται με τα εθελοντικά κίνητρα. Τα αποτελέσματα αυτών έδειξαν ότι οι νάρκισσοι δρουν εθελοντικά καθαρά ιδιωτελώς και όχι για το κοινό καλό.

Οι Okun και συν. (2014) μελέτησαν την αλληλεπίδραση της θρησκευτικότητας, της πνευματικότητας και του εθελοντισμού. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η θρησκευτικότητα και η πνευματικότητα είναι σημαντικοί παράγοντες για τον εθελοντισμό. Η θρησκευτικότητα μπορεί να παρέχει το δρόμο και να λειτουργήσει σαν κίνητρο ώστε να γίνει κάποιος εθελοντής.

Σύμφωνα με τους Bandy & Ottoni – Wilhelm (2012), η εφηβεία είναι ένα σημαντικό στάδιο για την ανάπτυξη της θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς και του εθελοντισμού.

Οι Scherer, Allen & Harp (2016) έκαναν μία έρευνα σχετικά με τη φόρμα, την υγεία, την επαγγελματική εξουθένωση (burnout) και την πνευματικότητα των εθελοντών. Στην έρευνα συμμετείχαν 355 εθελοντές από ποικίλες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η κακή φόρμα και η υγεία των εθελοντών σχετίζεται με την επαγγελματική εξουθένωση. Όσο μεγαλύτερη είναι η ασυμφωνία των στόχων και των αξιών του εθελοντή με αυτών της οργάνωσης, τόσο μεγαλύτερη και η επαγγελματική εξουθένωση. Επίσης, η επαγγελματική εξουθένωση σχετίζεται με τις προθέσεις του εθελοντή να τα παρατήσει, δηλαδή όσο αυξάνεται η επαγγελματική εξουθένωση τόσο αυξάνεται και η πρόθεση να τα παρατήσει. Τέλος, η εξουθένωση μεσολαβεί στη σχέση μεταξύ της φόρμας και της υγείας του εθελοντή και των προθέσεων του να τα παρατήσει, δηλαδή η κακή φόρμα και υγεία αυξάνει αυτές τις προθέσεις.

Σύμφωνα με τους Moreno – Jimenez & Villodres (2010) ο χρόνος που αφιερώνεται στον εθελοντισμό και τα εξωγενή κίνητρα, κοινωνικά και επαγγελματικά, προβλέπει μεγαλύτερα επίπεδα επαγγελματικής εξουθένωσης, ενώ τα εγγενή κίνητρα, δηλαδή αξίες και κατανόηση, η ικανοποίηση για τη ζωή, η ένταξη στην οργάνωση δε σχετίζονται με την εξουθένωση.

Σύμφωνα με τους Yiu, Au & Tang (2001), η ικανοποίηση με την εθελοντική εργασία, η ομαλή ένταξη και ευχαρίστηση στον εθελοντικό οργανισμό και τα σύνδρομα επαγγελματικής εξουθένωσης συνεισφέρουν στη διάρκεια της υπηρεσίας των εθελοντών, με την ικανοποίηση από την εργασία να είναι ο μεγαλύτερος παράγοντας.

Οι Plummer και συν. (2007) εξέτασαν τις εθελοντικές δραστηριότητες και τους προάγγελους για εθελοντισμό μεταξύ προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών κοινωνικής εργασίας κατά τη διάρκεια των τυφώνων Katrina και Rita. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πλειοψηφία των μαθητών δρα εθελοντικά παρά το γεγονός ότι βιώνουν μία σειρά από στρεσογόνους παράγοντες που σχετίζονται με τους τυφώνες. Τα αυξημένα επίπεδα εθελοντισμού σχετίζονται με την ηλικία, το σχολείο, προηγούμενες

εθελοντικές εμπειρίες, στρεσογόνους παράγοντες που έχουν σχέση με τους τυφώνες, τον αλτρουισμό και την αυξημένη προσήλωση στις αξίες της κοινωνικής εργασίας. Οι μεγαλύτεροι προάγγελοι για εθελοντισμό είναι οι στρεσογόνοι παράγοντες, η προσήλωση στις αξίες της κοινωνικής εργασίας και ο αλτρουισμός.

Σύμφωνα με τους Musick & Wilson (2002) ο εθελοντισμός θα μπορούσε να αποφέρει οφέλη για την ψυχική υγεία. Η εθελοντική εργασία βελτιώνει την πρόσβαση στους κοινωνικοψυχολογικούς πόρους, οι οποίοι βοηθούν στην αντιμετώπιση της αρνητικής διάθεσης, όπως η κατάθλιψη και το άγχος. Η έρευνά τους αποκαλύπτει ότι ο εθελοντισμός μειώνει τα επίπεδα της κατάθλιψης για όσους είναι άνω των 65 ετών, ενώ η παρατεταμένη έκθεση στον εθελοντισμό οφελεί ολόκληρο τον πληθυσμό. Μερικές από τις επιπτώσεις του εθελοντισμού στην κατάθλιψη μεταξύ των ηλικιωμένων οφείλεται στην κοινωνική ένταξή τους.

Οι Juzbasic & Vukasovic Hlupic (2015) μελέτησαν τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας και τα κίνητρα για εθελοντισμό. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι Κροάτες εθελοντές είναι ευχάριστοι, αλτρουιστές, υπάκουοι και ηθικά άτομα με καλλιτεχνικά ενδιαφέροντα. Τα κυριότερα κίνητρα για τον εθελοντισμό είναι η κατανόηση και οι ηθικές αξίες.

Οι Wong & Foo (2012) μελέτησαν τις επιρροές των υποκινητικών λειτουργιών, του φύλου, της ηλικίας και της θρησκευτικότητας ως προς τον εθελοντισμό. Οι ηθικές αξίες ήταν η πιο σημαντική εθελοντική λειτουργία. Η ηλικία, οι εθελοντικές λειτουργίες και η συχνότητα της λατρείας σχετίζονται με τη διάρκεια της εθελοντικής υπηρεσίας. Οι εθελοντικές λειτουργίες σχετίζονται με την εκπλήρωση καθηκόντων. Τέλος, δεν παρατηρήθηκαν διαφορές μεταξύ των δύο φύλων.

Σύμφωνα με τους Jiménez, Fuertes & Abad (2013), οι άνθρωποι παραμένουν ως εθελοντές, εφόσον πληρούν τα κίνητρα που έχουν σημασία για αυτούς στο πρώτο στάδιο, αναπτύσσουν οργανωτική δέσμευση στο δεύτερο στάδιο και στο τρίτο στάδιο αναπτύσσουν ταυτότητα ρόλου ως εθελοντές. Οι εθελοντές που παραμένουν μετά από τα 8 χρόνια, νιώθουν

υψηλά επίπεδα συναισθηματικής εξάντλησης, ωστόσο διακατέχονται από υψηλή οργανωτική δέσμευση και μία δυνατή ταυτότητα ρόλου ως εθελοντές. Τέλος, είναι πολύ ευχαριστημένοι με τις φιλίες που έχουν αναπτύξει στην οργάνωση και νιώθουν την πρόθεση να παραμείνουν για αρκετό καιρό ακόμα σε αυτή.

Σύμφωνα με τους Celdrán & Villar (2007) ο εθελοντισμός είναι μία αρκετά ικανοποιητική δραστηριότητα για τους ηλικιωμένους, καθώς οι συμμετέχοντες στην έρευνά τους εξέφρασαν πως τα οφέλη είναι πολύ περισσότερα από τα μειονεκτήματα, καθώς επίσης πως τα κίνητρα για τον εθελοντισμό είναι αρκετά.

Σχετική είναι και η έρευνα των Coatsworth et al. (2017) στο Νεπάλ. Η Διεθνής Σπουδαστική Εθελοντική Τοποθέτηση (SVPI) οργανώνει εθελοντικές εμπειρίες με τον Οργανισμό Παιδικής Πρόνοιας στο Νεπάλ (CWON) στην περιοχή Chitwan. Τα προγράμματα αυτά επικεντρώνονται στην υγεία των κοινοτήτων αυτής της περιοχής. Η έρευνα αυτή συγκροτήθηκε για να αποκαλύψει τις εμπειρίες των φοιτητών νοσηλευτικής οι οποίοι αποτέλεσαν το δείγμα. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα διερευνά το αποτέλεσμα που είχε η εμπειρία της παροχής υγειονομικής περίθαλψης στο πλαίσιο ενός χαμηλού κοινωνικοοικονομικού πλαισίου στις αντιλήψεις του συμμετέχοντα για νοσηλεία. Κύριος στόχος ήταν να αποκτήσουν μια εικόνα για το πώς (αν όχι καθόλου) η επαγγελματική ταυτότητα των φοιτητών νοσηλευτικής είχε επηρεαστεί από τον εθελοντισμό ως εργαζόμενοι στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης στο Νεπάλ. Για να έρθει εις πέρας η έρευνα αυτή χρειάστηκε να πραγματοποιηθούν ημιδομημένες συνεντεύξεις. Από την έρευνα προέκυψαν πέντε αναδυόμενα θέματα από τις εμπειρίες του συμμετέχοντα. Οι συμμετέχοντες ανέφεραν ότι η εμπειρία από την παροχή υγειονομικής περίθαλψης στο πλαίσιο μιας αναπτυσσόμενης χώρας τους ανάγκασε να γίνουν δημιουργικοί και να «σκέφτονται έξω από το κουτί». Οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η συμμετοχή σε εξωτερικό εθελοντισμό βοηθούσε τους φοιτητές νοσηλευτές να επανασυνδεθούν με την ενσυναίσθηση και τη συμπόνια τους και να διερευνήσουν τον ανθρωπιστικό και διαπροσωπικό χαρακτήρα της νοσηλευτικής και όχι των τεχνικών

δεξιότητων που βασίζονται στην ταυτότητα νοσηλευτικής. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες αναγκάστηκαν να εφαρμόσουν τις δεξιότητες νοσηλείας τους στα όρια των δυνατοτήτων τους και να είναι πιο καινοτόμες. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες βίωσαν έναν πιο υπεύθυνο ρόλο παράλληλα με την παροχή υγειονομικής περίθαλψης και όχι την πιο οικεία θέση υποστήριξης από έναν εκπαιδευτικό, όπως συμβαίνει στις εμπειρίες πρακτικής νοσηλείας στην Αυστραλία. Ως εκ τούτου, οι συμμετέχοντες επέστησαν τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απέκτησαν από το πανεπιστήμιο, αλλά δεν είχαν την ευκαιρία να τις εφαρμόσουν στην πράξη.

Τα προγράμματα εθελοντισμού αναμένεται να επηρεάσουν θετικά τις οργανώσεις στις οποίες υπάρχουν. Στην ανασκοπική τους έρευνα οι Hotchkiss et al. (2014) εξετάζουν την σχετική για τον εθελοντισμό βιβλιογραφία, συμπεριλαμβανομένου του τι κάνουν οι εθελοντές, πώς μπορούν να μετρηθούν οι συνεισφορές τους, καθώς και τα οικονομικά και ποιοτικά αποτελέσματα των εθελοντικών προγραμμάτων. Το επίκεντρο είναι ο εθελοντισμός στους χώρους υγειονομικής περίθαλψης, ιδιαίτερα στα νοσοκομεία. Το άρθρο συνοψίζει την υπάρχουσα θεωρητική και εμπειρική βιβλιογραφία σχετικά με τους ρόλους των εθελοντών, την οικονομική αξία των εθελοντών, την ανάλυση κόστους-οφέλους της εθελοντικής εργασίας και τον αντίκτυπο των εθελοντών στην ποιότητα και την ικανοποίηση των ασθενών. Η ανασκόπηση δείχνει ότι η προσπάθεια των εθελοντών προσφέρει σημαντική εξοικονόμηση κόστους στα νοσοκομεία και μπορεί να επηρεάσει θετικά τα περιθώρια κέρδους. Τέλος, οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι εθελοντές είναι επίσης πιθανό να ενισχύσουν τους δείκτες ποιότητας, όπως η ικανοποίηση των ασθενών και η ασφάλεια.

Οι Bateman et al. (2016) αναφέρουν στην σχετική έρευνά τους ότι οι εθελοντές που αποτέλεσαν και το δείγμα της ερευνητικής του προσπάθειας, υποστήριξαν ότι αναγνώριζαν τη σημασία της κατάρτισης στις επικοινωνιακές στρατηγικές για την αποτελεσματική αλληλεπίδραση με τα άτομα που πάσχουν από γνωστικές διαταραχές. Διαπιστώθηκε επίσης ότι δεν υπήρξε αλλαγή στις γνώσεις των εθελοντών σχετικά με την άνοια και το παραλήρημα, αλλά υπήρξε μια αλλαγή στη στάση, καθώς η ελπίδα των

εθελοντών προς τους ασθενείς να ζουν καλά με άνοια αυξήθηκε. Επιπλέον, υπήρξε βελτίωση της κατανόησης των εθελοντών από τις ατομικές ανάγκες των ασθενών. Οι εθελοντές έγιναν επίσης πιο σίγουροι για την κατανόηση και τη φροντίδα των ασθενών με άνοια. Οι εθελοντές απέκτησαν σημαντική εμπιστοσύνη και στάσεις απέναντι στην άνοια. Το πρόγραμμα ήταν ιδιαίτερα αποδεκτό, με το 96% του προσωπικού και το 100% των εθελοντών να θεωρούν το πρόγραμμα ωφέλιμο για τους ασθενείς, το προσωπικό και τους εθελοντές. Το πρόγραμμα συνεχίζεται και τώρα επεκτείνεται σε άλλες αγροτικές περιοχές.

Οι νοσηλευτές αναγνωρίζονται συχνά για τις εθελοντικές τους προσπάθειες μετά από καταστροφές και διεθνείς ανθρωπιστικές κρίσεις. Ωστόσο, ελάχιστη προσοχή δίνεται στις δραστηριότητες των νοσηλευτών που προωθούν μια νοοτροπία υγείας στις κοινότητές τους μέσω τοπικών εθελοντικών εργασιών. Στο άρθρο τους οι McCollum et al. (2017) κάνουν μια προσπάθεια να περιγράψουν τις αντιλήψεις των νοσηλευτών για το πώς προάγουν την υγεία στις κοινότητές τους μέσω της επίσημης και άτυπης εθελοντικής εργασίας. Χρησιμοποιώντας 315 γραπτές απαντήσεις σε μια ανοιχτή ερώτηση που περιλαμβάνεται σε μια έρευνα του 2016 σχετικά με τα πρότυπα σταδιοδρομίας των νοσοκόμων στις ΗΠΑ, χρησιμοποίησαν συμβατικές μεθόδους ανάλυσης περιεχομένου για τον κώδικα και τη θεματική σύνθεση των απαντήσεων. Το 17% αναγνώρισε δραστηριότητες σχετικές με την εργασία και το 74% χαρακτήρισε δραστηριότητες που δεν σχετίζονται με την εργασία. Το 9% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν συμμετέχουν σε εθελοντική εργασία. Οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την εργασία περιλάμβαναν την εκπαίδευση των ασθενών, την εκπαίδευση συναδέλφων και άλλες "δραστηριότητες" που σχετίζονται με την εργασία. Οι δραστηριότητες που δεν σχετίζονται με την εργασία περιελάμβαναν τον εθελοντισμό που συνδέεται με την υγεία, τον εθελοντισμό που σχετίζεται με συγκεκριμένο πληθυσμό ή την ασθένεια, τον εθελοντισμό που σχετίζεται με την οικογένεια, τις εκκλησιαστικές δραστηριότητες, τις εκθέσεις για την υγεία, την αύξηση ή τη δωρεά χρημάτων και το ταξίδι στο εξωτερικό για εθελοντική εργασία. Οι νοσηλευτές δεσμεύονται να προωθήσουν μια κουλτούρα υγείας

στις κοινότητές τους τόσο στην εργασία όσο και στην καθημερινή ζωή τους. Η ενίσχυση του ενδιαφέροντος των νοσηλευτών για εθελοντική εργασία θα μπορούσε να βελτιώσει τον τρόπο με τον οποίο οι νοσηλευτές ασχολούνται με τις κοινότητές τους αλλά και να διευρύνουν το ρόλο των νοσοκόμων ως επαγγελματιών της δημόσιας υγείας.

Γ. ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Στην παρούσα φάση σημαντικό είναι να γίνει ιδιαίτερος λόγος στην ποιοτική έρευνα, ένα είδος έρευνας το οποίο επιλέχθηκε για τις ανάγκες της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Έτσι λοιπόν, κρίνεται απαραίτητο να αναφερθεί ότι προκειμένου να ολοκληρωθεί μια σχετική προσπάθεια, χρειάζεται αρχικά από την πλευρά του ερευνητή να διατυπωθεί το ερευνητικό ερώτημα με τον πιο σαφή και ικανοποιητικό τρόπο. Το ερευνητικό ερώτημα λοιπόν αποτελεί επιλογή την οποία καθορίζουν μια σειρά από προσωπικούς κυρίως παράγοντες, όπως τα υποκειμενικά ενδιαφέροντα του κάθε ερευνητή, οι εμπειρίες που ο ίδιος έχει βιώσει και κατ' επέκταση επιθυμεί να επαληθεύσει, αλλά και οι γενικότερες αξίες, αντιλήψεις και πεποιθήσεις του (Hitchcock & Hughes, 1989).

Σε πρακτικό επίπεδο, τα παραπάνω στοιχεία σχετίζονται με τις προσωπικές εμπειρίες που αποκόμισα κατά την διάρκεια της Πρακτικής Άσκησης στα πλαίσια της φοίτησής μου στο τμήμα Νοσηλευτικής του ΤΕΙ Ηπείρου, που σε συνδυασμό με τις απαιτήσεις της πτυχιακής μου εργασίας με οδήγησαν να επιλέξω ως μελέτη περίπτωσης τον Νίκο, έναν νοσηλευτή 32 ετών ο οποίος μου μίλησε για την εμπειρία του στο χώρο, αλλά κυρίως για την δράση του στα πλαίσια του εθελοντισμού. Είναι σαφές πως η σημερινή κοινωνία έχει αναπτύξει μια σειρά από ανάγκες οι οποίες δεν καλύπτονται στα πλαίσια των εργασιακών υποχρεώσεων. Αξίες όπως η ανθρωπιά, η αλληλεγγύη και ο σεβασμός προς τον συνάνθρωπο οι οποίες δυστυχώς τείνουν να χαθούν, είναι απαραίτητες σε κάθε τέτοια περίπτωση. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι το Εθνικό Σύστημα Υγείας πάσχει σε ανησυχητικό βαθμό την τελευταία δεκαετία, γεγονός που εντείνει τον βαθμό δυσκολίας. Πριν αναφερθεί κάτι περαιτέρω, θα ήθελα να τονίσω πως οι λόγοι που με οδήγησαν να επιλέξω την εκπόνηση της Πτυχιακής μου εργασίας με θέμα τον Εθελοντισμό αποτέλεσε το γεγονός ότι το ζήτημα του Εθελοντισμού μου κέντρισε το ενδιαφέρον, ακριβώς επειδή πρόκειται για ένα ζήτημα το οποίο είναι άκρως ενδιαφέρον και πρακτικά και ερευνητικά. Εκτός αυτού, πρόκειται

για μια περίπτωση η οποία έχει πολλαπλά οφέλη, τόσο για τους ανθρώπους που δέχονται τις υπηρεσίες του εθελοντισμού, όσο και για τον ίδιο τον εθελοντή. Το πιο σημαντικό απ' όλα είναι ότι τα οφέλη αυτά όχι μόνο είναι άξια αναφοράς αλλά έχουν μακροπρόθεσμη ισχύ.

Ερευνητικό Ερώτημα και Σκοπός της Παρούσας Μελέτης

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, καθώς και την μέχρι στιγμής βιβλιογραφική ανασκόπηση, ο απώτερος στόχος της εργασίας αυτής είναι η διερεύνηση και καταγραφή των χαρακτηριστικών ενός ατόμου το οποίο έχει ασχοληθεί με τον εθελοντισμό, καθώς και τα οφέλη που ο ίδιος αποκόμισε, αλλά και τα οφέλη που προέκυψαν για τους ανθρώπους που δέχτηκαν τις σχετικές υπηρεσίες. Εξετάζεται επίσης το προφίλ του Νίκου, ενός άνδρα 32 ετών ο οποίος εργάζεται στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων, αλλά ταυτόχρονα πραγματοποιεί μια σειρά από δραστηριότητες στα πλαίσια του εθελοντισμού.

Μεθοδολογική Προσέγγιση του ερευνητικού ερωτήματος

Η ποιοτική αυτή έρευνα βασίζεται στις προσωπικές μου παρατηρήσεις, όπως αυτές προέκυψαν κατά την αλληλεπίδραση που είχα με τον νοσηλευτή αυτόν, κατά την περίοδο της πρακτικής μου άσκησης στο Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Ιωαννίνων. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται όπως προαναφέρθηκε στις ιδιαίτερες εμπειρίες που αποκόμισε ο Νίκος, καθώς και στα οφέλη που προέκυψαν από την δραστηριότητά του αυτή. Η πρόκληση των νέων εμπειριών στα πλαίσια της νοσηλευτικής όσον αφορά τον εθελοντικό της χαρακτήρα του κλάδου αυτού αποτελεί ένα ζήτημα γεμάτο φροντίδα, ανιδιοτέλεια αλλά και αξίες. Για την κάλυψη του θέματος επιλέγεται η ποιοτική έρευνα, ένα είδος έρευνας το οποίο παρέχει στον ερευνητή την ευκαιρία να προσπαθήσει να εξετάσει εις βάθος, και φυσικά στον βαθμό που ο ίδιος επιθυμεί μια κατάσταση ή ένα ζήτημα.

Μελέτη Περίπτωσης

Στα πλαίσια του εθελοντισμού, ο Νίκος βοηθά κάθε άτομο που το έχει ανάγκη, και κυρίως προσπαθεί να οργανώσει και τους υπόλοιπους εθελοντές. Σε αυτό βοηθά σημαντικά η εμπειρία του από τον εργασιακό του χώρο. Έτσι λοιπόν, βοηθά και το υπόλοιπο προσωπικό στις δραστηριότητες για τους ασθενείς, ενώ διεξάγει και ο ίδιος δραστηριότητες με βάσει τα άτομα που το έχουν ανάγκη, οργανώνοντάς τα σε μικρές ομάδες. Επιπλέον, βοηθά πάρα πολύ στον κοινό αυτό σκοπό προτρέποντας και άλλα άτομα να συμμετέχουν σε εθελοντικά προγράμματα, κάνοντας μάλιστα ιδιαίτερο λόγο για τις καλές ικανότητες επικοινωνίας, αλλά και για αξίες όπως η συναισθηματική νοσημοσύνη και η ενσυναίσθηση. Σημαντικό επίσης είναι ότι εκπαιδεύεται όλο και περισσότερο, μαθαίνοντας συνεχώς νέα πράγματα. Βοηθώντας και υποστηρίζοντας τους ασθενείς, καθώς συμμετέχουν σε δομημένες δραστηριότητες, ένας εθελοντής δικαίως μπορεί να θεωρηθεί ένα ολοκληρωμένο άτομο.

Όπως κάθε εθελοντής, έτσι και ο Νίκος δεσμεύεται για την βελτίωση της εμπειρίας του ασθενούς στο νοσοκομείο και του ασθενούς εκτός του κλινικού περιβάλλοντος, κάθε φορά που το έχει ανάγκη. Έχοντας ένα φιλικό και προσιτό τρόπο και φυσικά καλές δεξιότητες λεκτικής επικοινωνίας, ο Νίκος καταφέρνει να κερδίζει πάντοτε την εμπιστοσύνη των συνανθρώπων του, δίνοντάς τους την χαρά να αισθάνονται ότι μπορούν να βασιστούν επάνω του ακόμα και στις δύσκολες στιγμές. Μάλιστα, οι αξίες του σεβασμού, της υπομονής και φυσικά της ενσυναίσθησης τον βοηθούν να συνδέεται καλά με τους ανθρώπους. Όπως ο ίδιος μαρτυρά, η σημαντικότερη συμβολή του έργου του είναι στην κοινωνική και συναισθηματική πλευρά της ποιότητας ζωής των συνανθρώπων του. Οι φιλικές σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στους πολίτες της κοινότητας και τους εθελοντές είναι υψηλής αξίας. Μάλιστα, στα πλαίσια του εθελοντισμού τα ταξίδια σε διάφορα μέρη του κόσμου, η γνωριμία με νέα άτομα και κόσμο βοηθά στην αυτοαξιολόγηση και φυσικά στην αντίληψη του κόσμου γύρω μας. Δίνοντας ένα χέρι βοήθειας σε κάθε συνάνθρωπο που το χρειάζεται, ο Νίκος κάνει συχνά λόγο για την ψυχική και σωματική ευεξία που παρέχεται και στις δύο πλευρές στα πλαίσια

του εθελοντισμού. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως η άποψή του αυτή τεκμηριώνει για ακόμα μια φορά την άποψη της επιστημονικής κοινότητας ότι η συμμετοχή των εθελοντών θεωρείται ότι ενισχύει την ψυχική και σωματική ευεξία. Το να καθίσει ένας εθελοντής και να συνομιλήσει με έναν κάτοικο που έχει πληγεί από ένα φυσικό φαινόμενο, με έναν ηλικιωμένο που έχει ανάγκες και γενικά με οποιονδήποτε συνάνθρωπο, μπορεί να του προσφέρει ένα πλήθος γνώσεων. Πολλοί ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας έχουν εμπειρίες ζωής πολύ διαφορετικές από άλλες νεότερες γενιές. Μπορεί να έχουν περάσει λίγα χρόνια υπηρετώντας τη χώρα τους στο στρατό κατά τη διάρκεια ενός πολέμου που αλλάζει τη ζωή τους, ή να αγωνίζονται να περάσουν κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής κατάθλιψης. Είναι σαφές ότι έζησαν μερικές από τις μεγαλύτερες αλλαγές που έχει φέρει η τεχνολογία στον κόσμο μας, από συσκευές κουζίνας και έγχρωμη τηλεόραση έως υπολογιστές και κινητά τηλέφωνα. Ακούγοντας τις ιστορίες τους μπορεί να προσφέρει σοφία και διορατικότητα για τη ζωή, προσφέροντας μια νέα προοπτική για την δική τους ζωή.

Το συγκεκριμένο άτομο είναι σε σημαντικό βαθμό ευέλικτο, γεγονός που του επιτρέπει να αντιλαμβάνεται την κατάσταση με ρεαλιστικό τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, είναι κοινώς αποδεκτό ότι σε εθελοντικές δραστηριότητες δεν υπάρχει κάποια σταθερότητα και κάποια προβλεψιμότητα. Έτσι ο Νίκος φαίνεται πως είναι πρόθυμος στις αλλεπάλληλες αλλαγές. Είναι επίσης υπομονετικός. Κάνοντας λόγο για την υπομονή, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι πρόκειται για μια αρετή, καθώς ο εθελοντισμός απαιτεί υπομονή τόσο σε οργανωτικό πλαίσιο, όσο και στην αναγνώριση των θετικών εμπειριών που προσφέρει. Δύο ακόμα σημαντικά στοιχεία που ξεχώρισα στον χαρακτήρα του Νίκου ήταν η αυτοθυσία του και η ενέργειά του. Πιο συγκεκριμένα, μου μίλησε για την δύναμη που έπαιρνε κάθε φορά που βοηθούσε συνανθρώπους μας που το είχαν ανάγκη, είτε όταν επισκέπτεται τα σπίτια ανθρώπων τρίτης ηλικίας που έχουν ανάγκη, είτε όταν βοηθά σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης όπως οι καταστάσεις μετά από κάποια ισχυρή φωτιά ή από έναν δυνατό σεισμό. Μέσα από αυτές του τις πράξεις, και στα πλαίσια της αυτοθυσίας που παρέχει ο εθελοντισμός, ο Νίκος μου εμπιστεύτηκε ότι

κατάφερε να ξεπεράσει το εγώ του, τις ανάγκες του και τις απαιτήσεις του, και επικεντρώθηκε στην επίτευξη του κοινού στόχου.

Μιλώντας με τον Νίκο για τα οφέλη του εθελοντισμού, η συζήτηση πάντα έπαιρνε άλλες διαστάσεις. Ο εθελοντισμός όπως αναφέρει και ο Χρυσοχοϊδης (2010) παρέχει μια σειρά από οφέλη τα οποία εντοπίζονται στην κοινωνία, στην επιχείρηση ή οργανισμό που ασκεί ή συμμετέχει στον εθελοντισμό, στην οικονομία, στην προσωπική εξέλιξη των εθελοντών, καθώς και στην υγεία των εθελοντών. Έτσι λοιπόν, σε μία από τις συζητήσεις μας μου μίλησε για την ικανοποίηση που βίωνε μετά από κάθε θετική του πράξη. Ο εθελοντισμός ξεκουράζει την ψυχή του και φυσικά προάγει την θετική ψυχική υγεία. Αφότου ξεκίνησε τον εθελοντισμό, ο Νίκος αισθάνεται περισσότερο ευγνώμων για τη ζωή του, ενώ δηλώνει άκρως ικανοποιημένος. Ως εθελοντής που δραστηριοποιείται σε μια ευρεία ποικιλία εργασιών, ο Νίκος έχει καταφέρει να αναπτύξει ένα αρκετά υψηλό επίπεδο αυτοεκτίμησης, γεγονός που του επιτρέπει να είναι πολύ πιο αποδοτικός στην εργασία του αλλά και να νιώθει πιο ικανοποιημένος απ την ζωή του.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο εθελοντισμός είναι η ατομική συνεισφορά η οποία δεν έχει καμία σχέση με κέρδος, αμοιβή ή καριέρα, αλλά στοχεύει στην ευημερία των συνανθρώπων ή του κοινωνικού συνόλου. Είναι η προσφορά χρόνου και δεξιοτήτων για την παροχή υπηρεσιών και την επίτευξη στόχων ως αποτέλεσμα ελεύθερης προσωπικής επιλογής, χωρίς καταναγκασμό και χωρίς ανταπόδοση. Ο εθελοντισμός παρόλο που περιλαμβάνει την ατομική και συλλογική δράση, πρακτικά συνδέεται με την ύπαρξη κάποιας συλλογικής οργάνωσης, άρα παρέχεται κυρίως στο πλαίσιο του κράτους ή των διαφόρων οργανώσεων (Τσέλλου, 2008).

Σύμφωνα με τη Λυμπεροπούλου (2014), οι κοινοί άξονες στους οποίους κινείται ο εθελοντισμός είναι η ελεύθερη βούληση, η μη αμοιβώμενη προσφορά και η οργανωμένη δράση προς όφελος τρίτων. Οι εθελοντές βιώνουν τον εθελοντισμό ως μια μορφή δραστηριότητας με υποχρεωτικό χαρακτήρα που με την οργανωμένη παροχή υπηρεσιών λειτουργούν συμπληρωματικά αφενός προς τις ήδη προσφερόμενες υπηρεσίες του έμμισθου προσωπικού, αφετέρου προς την κάλυψη κενών προσφέροντας σημαντικό έργο.

Συμπερασματικά, η Ζαπαντιώτη (2013) υποστηρίζει πως ο εθελοντισμός σήμερα αποτελεί μία τεράστια δύναμη ελπίδας για το σύγχρονο κόσμο. Το φαινόμενο αυτό αποκτά συνεχώς νέες και πρωτότυπες ποιοτικές και ποσοτικές διαστάσεις οι οποίες ξεπερνούν τις παλιές διαστάσεις της παραδοσιακής φιλανθρωπίας. Ο εθελοντισμός σήμερα δε ταυτίζεται ούτε με τη παροχή στρατιωτικών υπηρεσιών, ούτε με τη δράση του Ερυθρού Σταυρού. Ωστόσο, υπάρχει ακόμα δυσπιστία και υποκρισία από αρκετούς όσον αφορά τη δράση του. Είναι σίγουρο, όμως, ότι ο εθελοντισμός μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση νέων κοινωνικών ηθών, στη συνοχή του κοινωνικού ιστού και στην ενδυνάμωση της κοινωνικής αλληλεγγύης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Balduck, A.-L., Van Rossem, A., & Buelens, M. (2010). Identifying competencies of volunteer board members of community sports clubs. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 39(2), 213-235
2. Bateman, C., Anderson, K., Bird, M. & Hungerford, C. (2016). Volunteers improving person-centred dementia and delirium care in a rural Australian hospital. *Rural and Remote Health*, 16, 3667.
3. Bandy, R., & Ottoni-Wilhelm, M. (2012). Family structure and income during the stages of childhood and subsequent prosocial behavior in young adulthood. *Journal of adolescence*, 35(4), 1023-1034.
4. Bekkers, R. (2012). Trust and volunteering: Selection or causation? Evidence from a 4 year panel study. *Political Behavior*, 34(2), 225-247.
5. Bond J. B.(2012). Volunteerism and life satisfaction among older adults. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy/Revue canadienne de counseling et de psychothérapie*, 16 3.
6. Brunell, A. B., Tumblin, L., & Buelow, M. T. (2014). Narcissism and the Motivation to Engage in Volunteerism. *Current Psychology*, 33(3), 365-376.
7. Celdrán, M., & Villar, F. (2007). Volunteering among older Spanish adults: does the type of organization matter?. *Educational Gerontology*, 33(3), 237-251.
8. Celdrán, M., & Villar, F. (2007). Volunteering among older Spanish adults: does the type of organization matter?. *Educational Gerontology*, 33(3), 237-251.
9. Cnaan, R. A., & Amroffell, L. (1994). Mapping volunteer activity. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 23(4), 335-351.
10. Coatsworth, K., Hurley, J. & Miller-Rosser, K. (2017). A phenomenological study of student nurses volunteering in Nepal: Have their experiences altered their understanding of nursing. *Collegian*, 24, 339–344

11. Eisner, D., Grimm, R. T. Jr., Maynard, S., Washburn, S., (2009), The New Volunteer Workforce, *Stanford Social Innovation Review*
12. Fee, E., Garofalo, M. E. (2010) Florence Nightingale and the Crimean War. *American Journal of Public Health* 100(9): 1591
13. Goleman D., Boyatzis R., McKee A. (2002), Ο νέος ηγέτης: Η δύναμη της συναισθηματικής Νοημοσύνης στη Διοίκηση Οργανισμών, Μετάφραση: Ξενάκη Χ., Κουμπάρη Μ., Δ' έκδοση, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
14. Govekar, P. L., & Govekar, M. A. (2002). Using economic theory and research to better understand volunteer behavior. *Nonprofit Management & Leadership*, 13(1), 33.
15. Hallett, C., Klug, G., Lauber, C., & Priebe, S. (2012). Volunteering in the care of people with severe mental illness: a systematic review. *BMC psychiatry*, 12(1), 1.
16. Hotchkiss, R., B., Unruh, L., & Fottler, M., D. (2014). The Role, Measurement, and Impact of Volunteerism in Hospitals. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, (43) 6, 1111 – 1128.
17. Hustinx, L., & Lammertyn, F. (2004). The cultural bases of volunteering: Understanding and predicting attitudinal differences between Flemish Red Cross volunteers. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 33(4), 548-584.
18. Hustinx, L., Cnaan, R. A., & Handy, F. (2010). Navigating theories of volunteering: A hybrid map for a complex phenomenon. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 40(4), 410-434.
19. IFRC, International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, (2011), The value of volunteers: Imagine how many needs would go unanswered without volunteers, Geneva: Red Cross Red Crescent Academic Network, διαθέσιμο στο www.ifrc.org
20. Jiménez, M. L. V., Fuertes, F. C., & Abad, M. J. S. (2010). Differences and similarities among volunteers who drop out during the first year and volunteers who continue after eight years. *The Spanish journal of psychology*, 13(01), 343-352.

21. Juzbasic, M., & Vukasovic Hlupic, T. (2015). Personality traits and motives for volunteering. *Psychological Topics*, 24(2), 279-304.
22. Katz, E., Rosenberg, J. (2005). An economic interpretation of institutional volunteering. *European Journal of Political Economy*, 21, 429–443.
23. Kanaan, N. (2001). Volunteering and the Relationship between the Public Sector and NGOs.
24. Kafetsios, K., Zampetakis, L.A., (2008), Emotional intelligence and job satisfaction: Testing the mediatory role of positive and negative affect at work , *Personality and Individual Differences*, 44 :712–722
25. Koné P.A & Wodchis P. W.(2013). Organizational performance impacting patient satisfaction in Ontario hospitals: a multilevel analysis. *BMC Research Notes*, 6, 509-522.
26. Konrath, Sara, Meng-Han Ho, and Sasha Zarins. "The strategic helper: Narcissism and prosocial motives and behaviors." *Current Psychology* (2016): 1-13.
27. Lavizzo-Mourey, R. (2014). *2014 president's message*. Retrieved from www.rwjf.org/en/library/annual-reports/presidents-message-2014.html
28. Licciardello, O., Di Marco, G., & Mauceri, M. (2013). Motivations and Perceived Organizational Climate Among Volunteers of Italian Red Cross. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 584-588.
29. Maranta A, Sladowski PS (2010) The Changing Culture of Volunteering: A Skills-based Approach to Volunteer Involvement. *A discussion paper by Volunteer Benevolves, Canada*.
30. McCollum, M., Kovner, C.& Ojemeni, M. (2017). Nurses Improve Their Communities' Health Where They Live, Learn, Work, and Play. *Policy, Politics, & Nursing Practice*, 18 (1) pp. 7 - 16
31. Moreno-Jiménez, M. P., & Villodres, M. (2010). Prediction of burnout in volunteers. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(7), 1798-1818.
32. Musick, M. A., & Wilson, J. (2003). Volunteering and depression: The role of psychological and social resources in different age groups. *Social science & medicine*, 56(2), 259-269.

33. Nikolaou, I. & Tsaousis, I., (2002), Emotional Intelligence in the Workplace: Exploring its effects on Occupational Stress and Organizational Commitment. *International Journal of Organizational Analysis. Special Issue on Emotional Intelligence*, 10, 327-342
34. Okun, M. A., O'Rourke, H. P., Keller, B., Johnson, K. A., & Enders, C. (2014). Value-expressive volunteer motivation and volunteering by older adults: Relationships with religiosity and spirituality. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, gbu029.
35. Osborne, S. (1996). What is 'voluntary' about the voluntary and non-profit sector?. *Managing the Voluntary Sector: A Handbook for Managers in Charitable and Non-Profit Organizations*, International Thomson Press, London, 5-17.
36. Paine, A., Howlett, S., Machin, J., McBain, C., Ockenden, N., Teasdale, S., Zimmeck, M., (2007), Volunteering works: Volunteering and social policy, England: IVR -The Institute for Volunteering Research and Volunteering
37. Plummer, C. A., Ai, A. L., Lemieux, C. M., Richardson, R., Dey, S., Taylor, P., ... & Kim, H. J. (2008). Volunteerism among social work students during hurricanes Katrina and Rita: A report from the disaster area. *Journal of Social Service Research*, 34(3), 55-71.
38. Pryce, H., Hall, A., & Goberman-Hill, R. (2015). The role of volunteer support in the community for adults with hearing loss and hearing aids. *Patient education and counseling*, 98(8), 954-960.
39. Ranapurwala, S. I., Casteel, C., & Peek-Asa, C. (2016). Volunteering in adolescence and young adulthood crime involvement: a longitudinal analysis from the add health study. *Injury epidemiology*, 3(1), 26.
40. Robert Wood Johnson Foundation. (2016). *When disaster strikes: Nurse leadership, nursing care, and teamwork save lives*. Retrieved from www.rwjf.org/en/library/research/2016/05/when-disaster-strikes.htm
41. Rovers, J., Japs, K., Truong, E., & Shah, Y. (2016). Motivations, barriers and ethical understandings of healthcare student volunteers on a medical service trip: a mixed methods study. *BMC medical education*, 16(1), 1.

42. Salamon, L. M., Sokolowski, S. W., & Haddock, M. A. (2011). Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future. *Annals of Public & Cooperative Economics*, 82(3), 217-252.
43. Scherer, L. L., Allen, J. A., & Harp, E. R. (2016). Grin and bear it: An examination of volunteers' fit with their organization, burnout and spirituality. *Burnout Research*, 3(1), 1-10.
44. Sheard, J. (1995). From lady bountiful to active citizen. *An introduction to the voluntary sector*, 114-27.
45. Sloand, E., Ho, G., Klimmek, R., Pho, A., Kub, J. (2012) Nursing children after a disaster: A qualitative study of nurse volunteers and children after the Haiti earthquake. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing* 17(3): 242–253.
46. Smith, D. H., Baldwin, B., et al. (1988). The Nonprofit Sector. Διαθέσιμο στο: Connors T. D. (ed), *The Nonprofit Organization Handbook*, New York: McGraw- Hill, 1.3 - 1.15.
47. Tang, F., Carr Copeland, V., & Wexler, S. (2012). Racial differences in volunteer engagement by older adults: An empowerment perspective. *Social Work Research*, 36(2), 89-100.
48. Veerasamy, C., Sambasivan, M., & Kumar, N. (2013). Individual Skills Based Volunteerism and Life Satisfaction among Healthcare Volunteers in Malaysia: Role of Employer Encouragement, Self-Esteem and Job Performance, A Cross-Sectional Study. *PLoS One*, 8, 10-23
49. Vitello-Cicciu, J., (2003), Innovative leadership through emotional intelligence. *Nursing Management* 34(10), 28-33.
50. Weinrich, P. (1996). The Third Sector, Volunteer. Διαθέσιμο στο: <http://www.volunteer.ca/3rdsectr.htm>.
51. Wheeler J, Gorey K, Greenblatt B. (1998). The beneficial effects of volunteering for older adults and the people they serve. *International Journal of Aging and Human Development*, 47, 69–80.
52. Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual review of sociology*, 215-240.
53. Wilson, J. (2012). Volunteerism research: A review essay. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*,

54. Wong, C. M., & Foo, K. H. (2011). Motivational functions, gender, age and religiosity influences on volunteerism: a Singapore volunteer organisation perspective. *Journal of Tropical Psychology*, 1(01), 31-44.
55. Yiu, C., Au, W. T., & Tang, C. S. K. (2001). Burnout and duration of service among Chinese voluntary workers. *Asian Journal of Social Psychology*, 4(2), 103-111.
56. Zaskodna, H., Simek, J., & Mlcak, Z. (2013). The differences of the personality features and of the emotional empathy for volunteering. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(8), 411.
57. Ανθόπουλος, Χ., 2000. «Εθελοντισμός, Αλληλεγγύη και Δημοκρατία». Αθήνα: Εκδόσεις Ακτή-Οξύ.
58. Ζάννης, Π. (2002). Τρίτος τομέας και κοινωνία πρόνοιας: κριτική ανάλυση των θεωρητικών προσεγγίσεων.
59. Ζαπαντιώτη, Ε. (2015). Ο ρόλος των ΜΚΟ και των εθελοντικών οργανώσεων στην παροχή υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας.
60. Ζουμπής, Κ., Λαβδανίτη, Μ., Ιωαννίδης, Α., Κατσαραγάκης, Σ., & Γκούβα, Μ. (2015). Διερεύνηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας των επαγγελματιών υγείας σχετικά με τον εθελοντισμό.
61. Ιωαννίδης, Γ. (2002). Ο ρόλος του εθελοντικού τομέα στην τοπική πολιτιστική ανάπτυξη: η περίπτωση της πόλης του Πειραιά κατά την περίοδο 1974-2000.
62. Κουτσούκη, Δ., (2003), Εθελοντισμός στο «Το αθλητικό πνεύμα», Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, Υφυπουργείο Αθλητισμού
63. Κούλιου, Φ., Δραγκιώτη, Ε., Κοτρώτσιου, Ε., & Γκούβα, Μ. (2012). Διερεύνηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας των εθελοντών στην παροχή πρωτοβάθμιων νοσηλευτικών υπηρεσιών σε ανθρωπιστικές μη κυβερνητικές οργανώσεις.
64. Λυμπεροπούλου, Β. (2014). Ο εθελοντισμός ως μια μη αμειβόμενη εργασία στον τομέα της πρόνοιας: Η περίπτωση της ομάδας εθελοντών Τ στο ΚΑΑΠ Βούλας.
65. Νεαρχάκος, Ν. (2012). Εθελοντισμός στην Αιμοδοσία στην Ελλάδα.
66. Παπαστεργίου, Κ. (2014). Ο εθελοντισμός σε περίοδο οικονομικής κρίσης: η εθνογραφία μιας ΜΚΟ: εθνογραφική έρευνα στην ΜΚΟ Άρσις Κοζάνης.

67. Πολυζωίδης, Π., 2006. «Εθελοντισμός στην κοινωνική προστασία». Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
68. Σιβένα, Σ. (2013). Οι αντιλήψεις των εθελοντών ως βασικός παράγοντας της κοινωνικής προσφοράς και της ενίσχυσης του κοινωνικού έργου.
69. Στραβοσκούφης, Α. (2004). *Ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανισμών (ΜΚΟ) στη διαδικασία της διαρκούς ανάπτυξης* (Doctoral dissertation, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας).
70. Τσέλλου, Σ. (2008). Η εθελοντική εργασία στους τομείς παροχής υπηρεσιών υγείας: η περίπτωση του Νοσοκομείου Μεταξά.
71. Χρυσοχοϊδης, Β. (2010). Προγράμματα εθελοντισμού και μάρκετινγκ πελατειακών σχέσεων.
72. Σπυριδάκη, Ε. Ε. (2013). Το φύλο στον τρίτο τομέα: ζητήματα απασχόλησης και στερεοτύπων φροντίδας στις κοινωνικές υπηρεσίες φροντίδας του τρίτου τομέα.